

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SUVI PUUMALA

Ennakoivan talousneuvonnan soveltuvuus ulosottomenettelyssä

LIIKETALOUDEN KOULUTUSOHJELMA

2020

Tekijä(t) Puumala, Suvi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Toukokuu 2020
	Sivumäärä 51	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Ennakoivan talousneuvonnan soveltuvuus ulosottomenettelyssä		
Tutkinto-ohjelma Liiketalous / juridiikka		
Tiivistelmä <p>Oikeusministeriö on 31.8.2019 asettanut ennakoivan talousneuvonnan hankkeen ajalle 1.9.2019 - 31.12.2021. Hankkeen tavoitteena on ylivelkaantumisen ja siihen liittyvien ongelmien vähentäminen. Kansalaisille tarjottavaa taloudellista neuvontaa on tarkoitus vahvistaa kehittämällä välineitä ja toimintatapoja, joilla taloudellisia haasteita kohtaavat henkilöt saadaan varhaisessa vaiheessa neuvonnan pariin. Tavoitteena on auttaa ylivelkaantuneita ulosoton ja talous- ja velkaneuvonnan kesken.</p> <p>Opinnäytetyössä pohdittiin ennakoivan talousneuvonnan soveltuvuutta ulosottomenettelyssä. Aiheeseen perehdyttiin velvoittavien oikeuslähteiden sekä oikeuskirjallisuuden avulla. Tutkittavan teorian lisäksi aiheesta keskusteltiin ennakoivan talousneuvonnan projektipäällikön kanssa sekä hyödynnettiin empiriaa, työelämän kokemusta, sekä havainnointia kirjoittajan omasta työstä Satakunnan ulosottovirastossa.</p> <p>Ulosottoviranomaisella on suoraan lain nojalla velvollisuus velallisen neuvontaan ja ohjaukseen. Asetetun ennakoivan talousneuvonnan hankkeen tehtävänä on tuottaa velallisille materiaalia lain mukaisista oikeuksista ja velvollisuuksista ulosottomenettelyn aikana. Tältä osin hanke tulee tukemaan ulosottoviranomaisia ulosottomenettelyssä. Opinnäytetyön loppupäätelmänä ennakoivan talousneuvonnan soveltuvuudesta ulosottomenettelyyn voidaan todeta, että hyöty saavutettaisiin paremmin keskittymällä velkaantuneiden ohjaukseen ja neuvontaan jo ennen ulosottomenettelyä.</p>		
Asiasanat ennakoiva talousneuvonta, ulosotto, ylivelkaantuminen		

Author(s) Puumala, Suvi	Type of Publication Bachelor's thesis	Date May 2020
	Number of pages 51	Language of publication: Finnish
Title of publication Appropriateness of proactive financial advice in enforcement proceedings		
Degree programme Degree Programme of Business Administration / business law		
Abstract <p>The proactive financial counseling project has been issued for 1.9.2019 - 31.12.2021 by the Ministry of Justice on 31.8.2019. The goal of the project is the reduction of over-indebtedness and the mitigation of problems relating to it. The financial counseling provided to citizens is to be strengthened through the development of tools and policies which enable people facing financial challenges to seek counseling at an early stage. The aim is to help over-indebted people between foreclosure and financial and debt counseling.</p> <p>The thesis considered the suitability of proactive financial counseling in foreclosure proceedings. The subject was studied with the help of binding legal sources and legal literature. In addition to the aforementioned research the topic was discussed with the manager of the proactive financial counseling project and empiricism, working life experiences and observations made at the author's own position at the Satakunta Bailiff's Office were utilized.</p> <p>The foreclosure enforcement authorities have a direct legal obligation to counsel and guide the debtor. The goal of the issued proactive financial counseling project is to provide debtors with material on their legal rights and obligations during the foreclosure proceedings. In this respect, the project will support the enforcement authorities in the enforcement proceedings. The final conclusion of the thesis on the suitability of the proactive financial project for the foreclosure procedure is that it would be more beneficial to focus on the guidance and counseling of debtors even before the foreclosure procedure.</p>		
<u>Key words</u> proactive financial advice, enforcement office, over-indebtedness		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA RAJAUS.....	6
3	OPINNÄYTETYÖKYSYMYKSET.....	8
4	OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETTÄVÄT TUTKIMUSMENETELMÄT.....	8
4.1	Empiirinen oikeustutkimus	9
4.2	Kvalitatiivinen tutkimusote.....	9
4.3	Analyysimenetelmä.....	10
5	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	11
6	KOHDEILMIÖ	13
7	VAPAAEHTOISEN PERINNÄN SÄÄNTELY	16
7.1	Perintälainsäädäntö	16
7.2	Hyvä perintätapa	18
7.3	Luottotietolainsäädäntö.....	18
7.3.1	Maksuhäiriömerkintä.....	19
7.3.2	Erityissäännökset alaikäistä koskevien tietojen käsittelystä.....	20
8	INSOLVENSSIMENETTELY	21
9	ULOSOTTOKAAREN KEINOVALIKOIMA.....	24
9.1	Maksuaika	25
9.2	Maksusuunnitelma	25
9.3	Maksusopimus	26
9.4	Suojaisuus	26
9.5	Ulosmittauksen lykkäys	27
9.6	Ulosmittausmäärän alentaminen	28
9.7	Vapaakuukaudet.....	29
9.8	Velkavastuun enimmäiskesto.....	29
10	KORONAVIRUKSEN AIHEUTTAMAT POIKKEUSOLOT	30
10.1	Ulosottokaaren yleiset säännökset	31
10.2	Maksuaika	31
10.3	Ulosmittausmäärän alentaminen	32
10.4	Vapaakuukaudet.....	33
10.5	Luonnollisen henkilön elinkeinotulo	33
10.6	Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano	34
11	TALOUSNEUVONTA	35

12 ENNAKOIVA TALOUSNEUVONTA	37
12.1 Oikeusministeriön asettama ennakoivan talousneuvonnan hanke	38
12.2 Ennakoivan talousneuvonnan keinot	39
13 YHTEENVETO	39
14 JOHTOPÄÄTÖKSET	44
LÄHTEET	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kuluttajille kirjattiin vuoden 2019 aikana yhteensä 1,8 miljoonaa maksuhäiriömerkintää. Merkinnän saaneita henkilöitä oli vuoden 2019 lopulla 386 700 kappaletta. (Suomen Asiakastieto Oy:n www-sivut 2020). Tämä viittaa siihen, että samoille henkilöille merkitään monia eri häiriömerkintöjä ja he ovat velkaantuneet monelle eri taholle. Yleinen velkaantumistaso on Suomessa saavuttanut pisteen, jossa sekä viranomaiset, että poliitikot ovat huolissaan kansalaisten talousosaamisesta. Toimenpiteitä kaivataan nopeasti. Kotitaloussektorin kasvanut velkaantuneisuus tekee siitä haavoittuvan tulojen supistumiselle ja korkotason nousulle. Pääministeri Antti Rinteen hallitus linjasi hallitusohjelmassa 6.6.2019 asettavansa työryhmiä pohtimaan kotitalouksien velkaantumiskehityksen hillitsemistä. Pääministeri Sanna Marin jatkaa samalla linjalla. Oikeusministeriö on 31.8.2019 antanut päätöksen asettaa ennakoivan talousneuvonnan hankkeen ajalle 1.9.2019 - 31.12.2021. Hankkeen tavoitteena on ylivelkaantumisen ja siihen liittyvien ongelmien vähentäminen.

Tämä opinnäytetyö käsittelee asetetun ennakoivan taloushankkeen keinojen soveltuvuutta ulosottomenettelyn aikana huomioiden ulosottoaaren (705/2007) pakottavuus. Opinnäytetyön aloitusosio käsittelee työn ongelman asettelun, jonka jälkeen kuvataan työssä käytettyjä tutkimusotteita sekä analyysimenetelmää. Teoreettinen viitekehys tarjoaa opinnäytetyön laki- ja kirjallisuusosion. Työ jatkuu kohdeilmiön tarkastelulla tilastojen avulla. Tilastot auttavat ymmärtämään ilmiön laajuutta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä tarjoaa lukijalle yleiskuvan ulosoton vuosittaisista perinnässä olevista asia- ja rahamääristä. Tämän jälkeen työ keskittyy perinnän sääntelyyn lainsäädännön tasolla. Tämä määrittää lainsäätäjien huolen laajuuden ylivelkaantuneista kansalaisistaan. Insolvenssimenettelyn kuvauksen kautta työ johdattelee lukijan ulosotto-kaaressa mainittujen velkaantuneiden taakkaa helpottavien keinovalikoimien pariin. Kuvaus jo olemassa olevista talousneuvonnan hankkeista ja oikeusministeriön asettamasta ennakoivasta talousneuvonnan hankkeesta päättää opinnäytetyön teoreettisen osuuden. Lopuksi on yhteenveto ja johtopäätökset.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA RAJAUS

Oikeusministeriö on 31.8.2019 antamallaan päätöksellä VN/3432/2019 asettanut ennakoivan talousneuvonnan hankkeen ajalle 1.9.2019 - 31.12.2021. Hankkeen tavoitteena on ylivelkaantumisen ja siihen liittyvien ongelmien vähentäminen. Ohjelma toteutetaan yhteistyössä ulosoton ja talous- ja velkaneuvonnan henkilöstön kanssa. Ulosoton osalta hankkeeseen osallistuu Valtakunnanvoudinvirasto, joka on oikeusministeriön alainen keskusvirasto. Valtakunnanvoudinvirasto toimii opinnäytetyön toimeksiantajana. Ennakoivan talousneuvonnan hankkeen toteuttajaksi on valittu projekti-ryhmä, jonka tukena toimii suunnitteluryhmä sekä verkosto. Projektipäälliköt johtavat ja ohjaavat hankkeen toimeenpanoa.

Tätä kirjoittaessa maailmassa jyllää COVID-19 koronavirus aiheuttaen huolta ja murhetta. Koronavirus pakotti pääministeri Marinin hallituksen poikkeuksellisiin toimiin: valmiuslaki (1552/2011) otettiin käyttöön ja Suomeen julistettiin poikkeusolot. Ulosottomenettelyssä tämä näkyy lisääntyvinä pyyntöinä rajoittaa ulosmittauksen kuukausittaista määrää tai pyyntöinä myöntää vapaakuukausi. Ulosottovelallisen asemaan on tulossa helpotusta. Hallituksen esityksessä eduskunnalle ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta (HE 44/2020) 16.4.2020 varmistetaan, että ulosottokaarta (705/2007) sovelletaan nykyistä joustavammin. Ehdotuksella korvataan ulosottokaaren (705/2007) säännökset ulosottomenettelyn keventämisestä, rajoittamisesta tai täytäntöönpanon lykkäämisestä. Väliaikaisella lailla on tarkoitus ottaa huomioon poikkeusajan erityispiirteet. (HE 44/2020.)

Opinnäytetyön aihe liittyy juridiikan alueeseen, tarkemmin sanottuna insolvenssioikeuteen. Työssä käytetään empiirisen oikeustutkimuksen menetelmää peilaten kirjoittajan 19 vuoden kokemukseen työskentelystä ulosottovirastossa. Insolvenssimenettely on lakiin perustuva maksukyvyttömyysmenettely, jolla velkoja voi saada pakkotoimin velalliselta suorituksen. Suomessa näitä menettelyjä ovat ulosotto, konkurssi, yritys-saneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely. Ulosottomenettelyssä on yleisesti kysymys tuomiossa tai muussa ulosottoperusteessa todetun, lakiin perustuvan yksityisoikeudellisen velvoitteen täytäntöönpanosta. Viime kädessä pakkoa käyttämällä. Velkojan tai muun ulosottoa hakevan oikeuksien ja oikeusturvan kannalta on välttämätöntä,

että esimerkiksi tuomio ei jää vaille tosiasiallisia vaikutuksia. Ulosottokaari (705/2007) sisältää monia säännöksiä ulosottoviranomaisen toimivallasta puuttua velallisen ja sivullisenkin perusoikeuksiin. Ulosottoviranomainen ei kuitenkaan saa puuttua kenenkään perusoikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä lakiin perustuvien täytäntöönpanotoimenpiteiden suorittamiseksi. (PeVL 42/2006.)

Opinnäytetyön aihe, ennakoivan talousneuvonnan soveltuvuus ulosottomenettelyssä, rajaa työn käsittämään jo ulosotossa olevia velallisia ja heidän jo ulosotossa olevia velkoja. Kaikki velkasuhteet eivät johdu luotonannosta, vaan velkojen syntyperusteet vaihtelevat: esimerkiksi elatusapuvelka, maksamaton sakko, vero tai vahingonkorvaus aiheutuvat muusta kuin varsinaisesta luotonannosta velalliselle. Ulosottomenettelyn yleisenä tavoitteena on täysimääräisen maksun turvaaminen velkojalle ja sellaisten tapauksien määrän pitäminen mahdollisimman pienenä, joissa täysimääräistä suoritusta ei voida saada. Sosiaalisten suoritusesteiden ja muiden maksuvaikeuksien vuoksi täysimääräinen suoritus ei kaikissa tapauksissa ole mahdollista. Työssä en tule avaamaan velkaantumiseen johtaneita syitä mainintaa enempää. Taustalla vaikuttaviin syihin ei ulosottomenettelyssä voida vaikuttaa ulosottokaaren (705/2007) edellyttäessä menettelyn olevan puolueetonta. Ulosottomenettelyn asianmukaisuus, puolueettomuus ja avoimuus sekä kuulemista ja päätöksen perustelemista koskevilla säännöksillä toteutuvat oikeusturva ja viranomaismenettelylle perustuslaissa asetetut vaatimukset.

Taloulosaamista edistetään Suomessa monen toimijan taholta, mukana on niin viranomaisia (mm. Finanssivalvonta, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto), järjestöjä (mm. Kuluttajaliitto, Martat, Takuusäätiö) kuin finanssialan ja elinkeinoelämän toimijoita (mm. Finanssiala Ry, Veronmaksajat). Jokainen on määritellyt omat kohderyhmänsä ja omat tavoitteensa. Kysymyksenä onkin, pitäisikö jollakin toimijalla olla Suomessa kokonaiskuva ja kokonaisvastuu taloulosaamisesta ja sen kehittämisestä. Toimintaa olisi hyvä tehostaa lisäämällä yhteistyötä ja koordinointia eri toimijoiden välillä. Voidaan myös pohtia, olisiko hallituksen koordinoimalle valtakunnalliselle taloulosaamisen strategialle tarvetta.

3 OPINNÄYTETYÖKYSYMYKSET

Nykyinen järjestelmä kuluttajien velkaongelmien hoitamisessa on hajanainen ja velkaantuneelle usein ylivoimaisen raskas tie kulkea. Ylivelkaantuneet hakeutuvat avun piiriin liian myöhään ja ratkaisujen saaminen velkojen järjestelemiseksi vie kauan. Velkaongelmiin ei reagoida ajoissa: kukaan ei ota moniongelmaisen ylivelkaantuneen tilanteesta kokonaisvastuuta. Haasteena on eri hallinnonalat ja niiden toimintakulttuurit. (Peura-Kapanen, Aalto, Lehtinen & Järvinen 2016, 9.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on pohtia oikeusministeriön elokuussa 2019 asettaman ennakoivan talousneuvonnan hankkeen soveltuvuutta ulosottomenettelyssä.

Opinnäytetyössä pohdittavia kysymyksiä:

1. Mitä mahdollisuuksia, keinoja ja tapoja ulosottolaitoksella on puuttua lisävelkaantumiseen ja auttaa selviytymään jo olemassa olevista veloista?
2. Mitkä olisivat ne toimintatavat ja -välineet joilla ohjaus ja neuvonta voitaisiin ottaa käyttöön ulosottomenettelyssä?

4 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETTÄVÄT TUTKIMUSMENETELMÄT

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on työelämän tutkimusta. Sitä voidaan kuvata käytännönläheiseksi, työelämälähtöiseksi ja ajankohtaiseksi. Tutkimuskohteena on ilmiö tai käytänte, joka kaipaa muutosta, kehittämistä tai kokonaan uuden toimintatavan luomista. Tutkimuksen tavoitteena on yhdistää teoria, empiria ja työelämän metodit siten, että tuloksena on käytäntöön sovellettavissa oleva opinnäytetyö. (Vilka 2015.)

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää ennakoivan talousneuvonnan sopivuus ulosottomenettelyssä. Tutkimusmenetelmistä tämän päämäärän saavuttamiseksi sopii parhaiten kvalitatiivisella menetelmällä toteutettu empiirinen oikeustutkimus, sillä kvantitatiivinen ote ei pysty riittävän hyvin kuvaamaan ihmisen toimintatapoja prosessina. Tutkittavan teorian lisäksi keskustelen ennakoivan talousneuvonnan projektipäällikön kanssa sekä ammennan empiriaa, työelämän kokemusta, sekä havainnointia työssäni Satakunnan ulosottovirastossa.

4.1 Empiirinen oikeustutkimus

Insolvenssi- ja prosessioikeus on käytäntöön suuntautunutta oikeusala. Juuri käytännöllisesti suuntautuneen lainopillisen tutkimuksen kannalta empiirisestä tutkimuksesta on hyötyä. Empiirisen tutkimuksen avulla voi saada tieteelliseen tutkimukseen perustuvan kuvan siitä prosessitodellisuudesta, jonka ongelmia tutkimuksessa pyritään ratkaisemaan. Empiirisessä tutkimuksessa oikeustieteessä voidaan pelkistetysti sanoa olevan kysymys siitä, että tutkitaan miten erilaiset instituutiot, säännökset, menettelyt tai henkilötahot toimivat ja mitä vaikutuksia niiden toiminnalla on. (Baldwin & Davis 2003, 880.)

Empiirisen oikeustutkimuksen metodit voidaan tiivistää jaotteluun laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä. Laadullisen tutkimuksen yleinen piirre on se, että se pyrkii saamaan ensikäden käsityksen satunnaistetusta ilmiöstä ja sen jälkeen esittämään tämän ymmärretyn käsityksen muille. Määrällisessä tutkimuksessa taas huomio kiinnittyy määrällisen tutkimuksen kriteerien mukaisesti aineiston yleistettävyyteen eli siihen, että tutkimuksen tarpeisiin saadaan tarpeeksi pitkä ja ehyt sarja tapauksia. (Lindfors 2004, 77.)

4.2 Kvalitatiivinen tutkimusote

Laadullisesta, kvalitatiivisesta tutkimuksesta puhutaan usein erotuksena määrällisestä, kvantitatiivisesta tutkimuksesta. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkittavien ilmiöiden ymmärtämiseen, kun taas määrällisessä tutkimuksessa pyritään pikemminkin ilmiöiden selittämiseen ja ennustamiseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 135.)

Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Kohde pyritään tutkimaan ja ymmärtämään kokonaisvaltaisesti. (Kananen 2008, 24.)

Valittu opinnäytetyön aihe nivoutuu juridiikan alueeseen. Aiheen ja tutkimusotteen valinnassa tulee pohdittavaksi kysymyksiä, jotka ovat oikeustieteellisestä näkökulmasta relevantteja. Aiheen pitää siis liittyä oikeusnormeihin ja niillä toteutettavaan yhteiskunnalliseen sääntelyyn tai oikeudelliseen ajatteluun. Laadullinen työ on joustava tutkimusmenetelmä, joka vaatii tekijältään tutkimuksellista mielikuvitusta ja omatoimisuutta. (Kananen 2008, 43.)

4.3 Analyysimenetelmä

Tiedonkeruu ja analyysivaihe liittyvät kvalitatiivisessa tutkimuksessa tiiviisti toisiinsa. Analyysi auttaa ymmärtämään, pitääkö tietoa hakea lisää ja miten ja mihin suuntaan tutkimus jatkuu. Jatkuva työn reflektointi kuuluu erottamattomana osana kvalitatiiviseen tutkimukseen. (Kananen 2008, 57.)

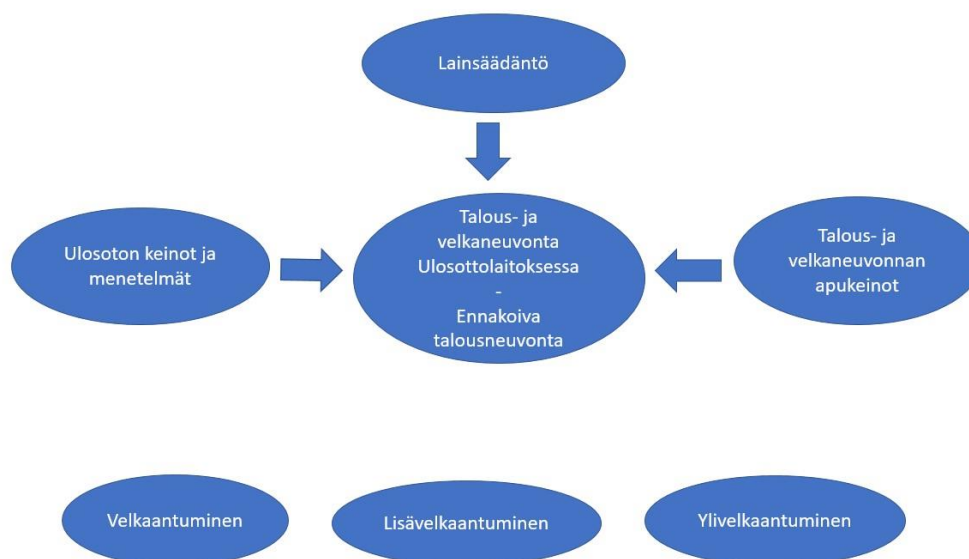
Ennakoivasta talousneuvonnasta on vaikea saada kirjoitettua teoriaa. Tästä syystä opinnäytetyössä analyysimenetelmänä käytetään ankkuroitua teoriaa, eli grounded theory -menetelmää. Ankkuroidun teorian tavoitteena on tuottaa empiiristä aineistoa tutkimalla teoriaa tai käsitteellisiä malleja aihepiiristä, josta ei ole vielä tuotettu jäseneltyä tietoa tai josta ei ole olemassa vakiintuneita teorioita. Grounded theory -niminen tutkimus- ja analyysimenetelmä on suomennettu ankkuroiduksi teoriaksi, joskus myös aineistopohjaiseksi teoriaksi. Nimestään huolimatta kyseessä ei ole teoria vaan laadullinen tutkimus- ja analyysimenetelmä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 164.)

Grounded theory -menetelmän (GT) ovat lanseeranneet ensimmäisinä Glaser ja Strauss vuonna 1967 teoksessaan *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Tärkein menetelmä, jota Glaser & Strauss käyttävät, on yleinen vertailevan analyysin menetelmä. Tilastollisiin menetelmiin verrattuna se antaa välineitä rohkeampien teoreettisten yleistysten tekemiseen sekä syy-seuraussuhteiden käsittelyyn. Glaser & Strauss väittävät, että suuri osa nykyisestä tutkimuksesta on ensi-

sijaisesti teorian todentamista tai kehittämistä loogisen päätelmän avulla eikä itse koekellisesta tiedosta. (Glaser & Strauss 1967.) GT ei kuitenkaan ole yksi yhtenäinen suuntaus. Sitä on kehitelty lukuisten tutkijoiden toimesta ja menetelmä on saanut erilaisia painotuksia ja tulkintoja. Yhteistä on kuitenkin laadullisin menetelmin kerätyn aineiston analysoiminen empiriaa painottaen ja teorian muodostaminen aineiston vertailun avulla. (Goulding 2002, 95.)

5 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Opinnäytetyön aihe pohjautuu juridiikkaan ja viitekehyksen perustana ovat lait sekä asetukset. Lainsäädäntö on vahvasti velvoittava oikeuslähde. Näitä lähteitä täydentävät lisäksi oikeudellinen kirjallisuus, julkaisut ja lakihankkeiden tietopaketit.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Teoriaosuus on vahvasti lakipainotteista. Lain valmisteluaineisto auttaa selittämään insolvenssioikeuden tarkoitusta ja lain ilmentymisen taustoja sekä syitä. Insolvenssioikeuteen ja ulosottotäytäntöönpanoon liittyvät lait antavat ohjeet ja työkalut ylivelkaantuneiden ohjaukseen ja neuvontaan. Tulen työni teoriaosuudessa tarkastelemaan

ulosottokaaren (705/2007) antamia mahdollisuuksia ennakoivaan talousneuvontaan ja ohjaukseen ulosottomenettelyn aikana.

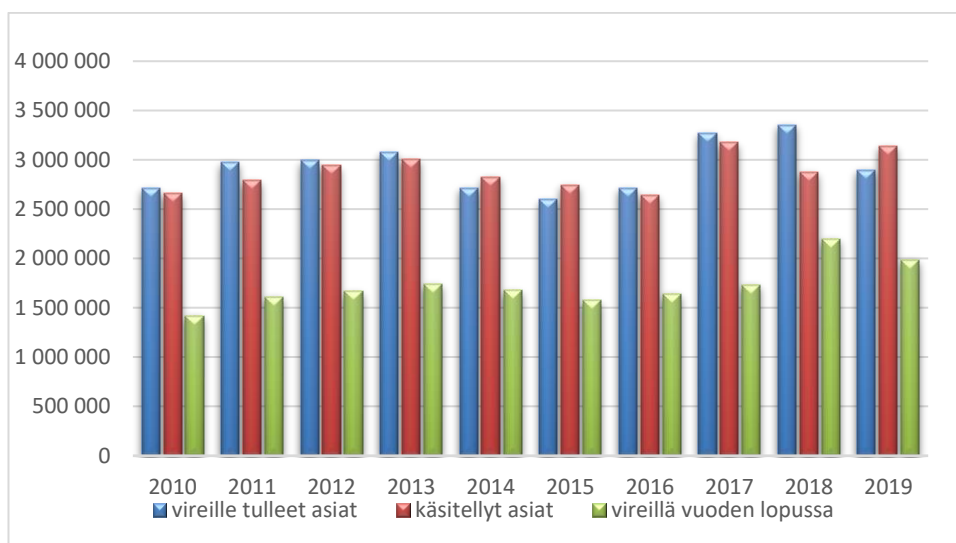
Ulosottomenettelyä säätelee ulosottokaari (705/2007), talous- ja velkaneuvontaa taas laki talous- ja velkaneuvonnasta (813/2017) sekä laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/1993). Tulen opinnäytetyössäni vain sivuamaan lakisäätteistä talous- ja velkaneuvontaa, sillä sitä sääntelevien lakien pykälät eivät ole sovellettavissa ulosottomenettelyssä. Hallituksen lakiesitykset eduskunnalle avaavat ja selittävät edellä mainittuja lakeja. Lakihankkeiden tietopaketteihin taas on kerätty niitä koskevaa uutisointia, oikeusvertailevaa aineistoa, kirjallisuutta, tutkimusaineistoa sekä tietoa kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksista (Eduskunnan www-sivut 2020).

Oikeuskirjallisuutta velkavastuusta ja maksukyvyttömyydestä ovat kirjoittaneet muun muassa Risto Koulu ja Heidi Lindfors, joiden teoksiin tässä opinnäytetyössä tullaan viittaamaan. Virallista velkajärjestelyä on käsitelty laajasti oikeuskirjallisuudessa, mutta ennakoiva talousneuvonta on oikeuskirjallisuudessa harvinaisempi. Tulen rakentamaan tämän osion teoreettisen näkökulman osittain oikeusministeriön ylläpitämien internet -sivustojen sekä talouselämän- ja takuusäätiön informaation perusteella.

Ulosottomenettelyn asiantuntijana voidaan pitää professori Tuula Linnaa, joka on julkaissut aiheesta monia kirjoja sekä ollut mukana kirjoittamassa ulosottokaarta (705/2007) muutoksineen. Insolvenssi- ja prosessioikeuden kirjallisessa työssä onkin verrattain mahdollista olla viittaamatta Linnan teoksiin. Myös Risto Koulu ja Heidi Lindfors ovat selittäneet kirjoissaan ulosottokaarta (705/2007) ja sen suhdetta maksukyvyttömyyteen. Ulosottokaaresta (705/2007) keskityn käsittelemään 4 luvun pykälää, jotka sisältävät määräykset ulosmittaamisesta sekä keinoja, joilla ulosottomenettelyssä voidaan helpottaa ylivelkaantuneiden taakkaa.

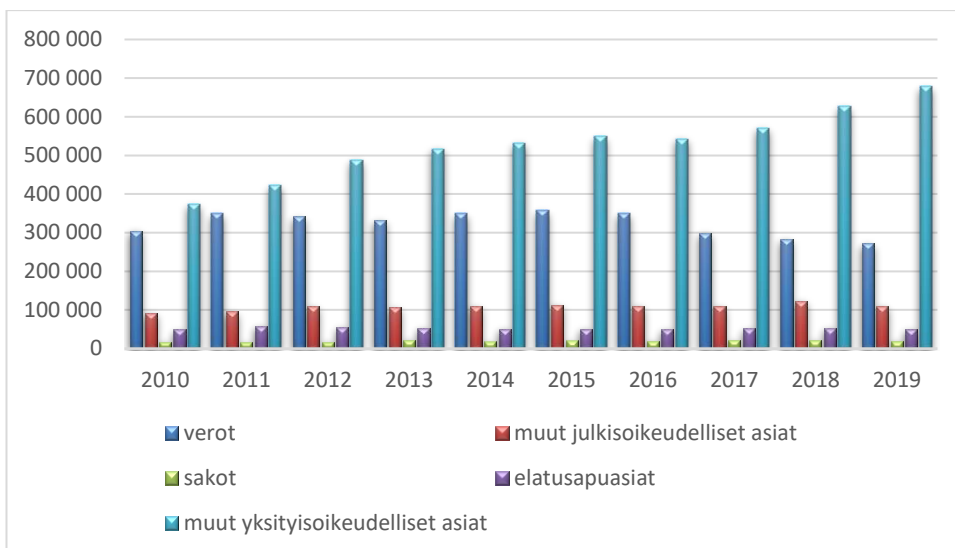
6 KOHDEILMIÖ

Vuonna 2019 ulosotto käsitteli yli 3,1 miljoonaa asiaa. Käsiteltyjen asioiden yhteismäärä nousi vuodesta 2018 noin yhdeksän prosenttia. Vireille tulleiden, vireillä olleiden sekä käsiteltyjen asioiden määrät vaihtelevat ulosottovirastojen välillä runsaasti. Väestöpohjaltaan suurimmissa ulosottovirastoissa oli vuonna 2019 vireillä 400 000 – 700 000 asiaa. Pienimmissä virastoissa puolestaan vireillä oli vuoden aikana 20 000 - 70 000 asiaa. (Valtakunnanvoudinviraston julkaisu 2020, 3.)

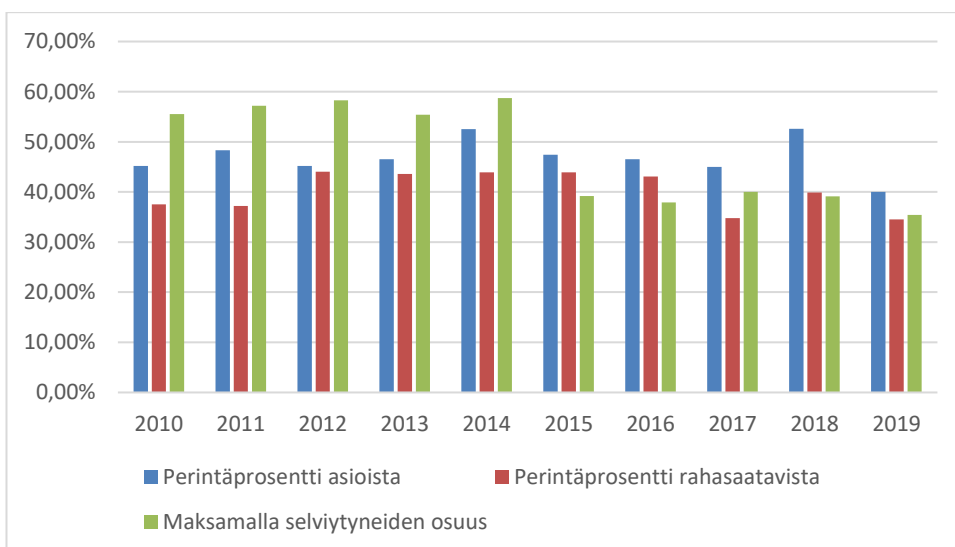
Kuvio 2. Vireille tulleiden, vireillä olleiden sekä käsiteltyjen asioiden määrät

Ulosottovirastojen perintätulos vuonna 2019 oli 1,130 miljardia euroa. Kokonaisuutena perintätulos oli kaikkien aikojen korkein ja kahdeksas peräkkäinen vuosi, jolloin perintätulos ylitti miljardi euroa. Huomattavaa on, että yksityisoikeudellisten asioiden osuus perintätuloksesta on kasvanut selvästi kuluneen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2019 perintätulos laski kaikissa muissa asialajeissa, paitsi yksityisoikeudellisissa asioissa. (Valtakunnanvoudinviraston julkaisu 2020, 15.) Yksityisoikeudelliset asiat ovat tuomioistuimen vahvistamia velkomustuomioita kuten esimerkiksi ns. pikavippilainat.

Kuvio 3. Perintätulos asialajeittain 1000 €

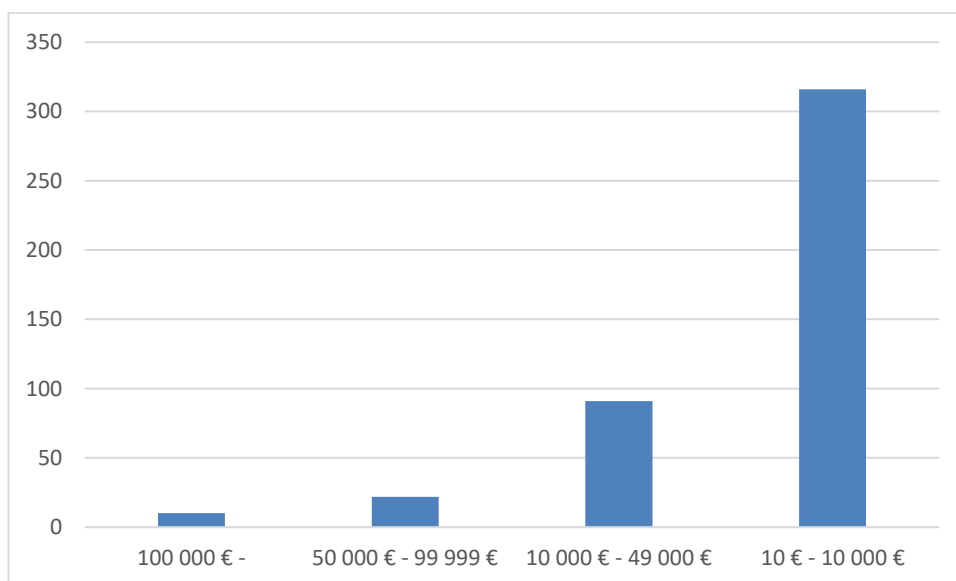
Vuosittain ulosoton tietojärjestelmässä käsitellään satoja tuhansia velallistapauksia. Osa velallisista siirtyy edelliseltä vuodelta, osa tulee vireille vuoden aikana. Velallisen vireilläolo ulosotossa voi päättyä varattomuuteen, mutta sama velallinen voi palata vielä vuoden kuluessa asiakkaaksi uudelleen muuttuneiden olosuhteiden ja velkojan aktiivisuuden vuoksi. Vuonna 2019 uusista velallisista 50 prosenttia selvisi veloistaan maksamalla. Varattomuuseste, eli ulosottomies toteaa velallisen varattomaksi, todettiin yhdeksän prosentin kohdalla. Ulosoton pitkittyessä tilanne tavallisesti muuttuu. Vanhojen velallisten kohdalla veloistaan maksamalla selvisi 30 prosenttia, kun taas varattomuuseste todettiin noin joka neljännellä. (Valtakunnanvoudinviraston julkaisu 2020, 20.)

Kuvio 4. Perintäprosentit ja veloistaan maksamalla selviytyneet

Vuoden 2019 aikana ulosoton asiakkaana oli noin 562 000 eri velallista, joista 507 000 oli luonnollisia henkilöitä. Oikeushenkilövelallisia oli noin 55 000. (Valtakunnantoukuvudinviraston julkaisu 2020, 21.) Ulosottovelalliset jaetaan sukunimen mukaisesti aakkojaolla kihlakunnanulosottomiehille ns. rooteleihin. Minun rootelissani oli velallisia per 17.2.2020 yhteensä 487 kpl. Näistä 17 oli oikeushenkilövelallisia. Jaoin jäljelle jääneet velalliset sen perusteen mukaan, onko velkojen perusteena yritystoiminnasta johtuvat velat, rikosperusteiset velat vaiko ns. pikavippivelat. 19:llä oli yritys- ja 12:lla rikosperusteisia velkoja. Lopuilla 439:llä on velkojen perusteena yksityisoikeudelliset asiat.

Nämä yksityisoikeudelliset asiat luetteloin lisäksi velallisten mukaan euromääräisiin kokonaisvelkasummiin. Tämä sisältää siis myös korot, kulut kuin ulosoton maksutkin. Velan kokonaismäärä ylitti 100.000 euroa 10 velallisella. Välille 50.000 euroa – 99.999 euroa asettui 22 velallista. 91 velallista jäi välille 10.000 euroa – 49.999 euroa. Lukumääräisesti eniten velallisia, 316 kpl, oli euromääräluokassa alle 10.000 euroa.

Kuvio 5. Esimerkkiulosottomiehen yksityisoikeudelliset velalliset

7 VAPAAEHTOISEN PERINNÄN SÄÄNTELY

Ylivelkaantumisen määritelmänä voidaan pitää sitä, että velanhoitomaksujen osuus ylittää kohtuullisen määrän käytettävissä olevista kuukausituloista, otettujen luottojen lukumäärä on suuri eikä velallisella ole säästöjä, joilla tulonmenetykset voitaisiin kompensoida yksittäisissä tilanteissa (Euroopan unionin virallinen lehti C 44/74, 1).

Yhteiskunnalle ja kuluttajille itselleen velkaongelmat ja niiden hoitaminen aiheuttavat aina taloudellisia menetyksiä. Kuluttajille aiheutuu myös henkistä kuormitusta. Velkaongelmia on syytä ehkäistä ja syntyneisiin ongelmiin tulee puuttua heti, jotta ongelmat eivät pääse kasaantumaan. Pitkään jatkuessaan velkaongelmat lisäävät uupumisen, sairastumisen sekä syrjäytymisen riskiä ja johtavat yhteiskunnan tukien kasvamaan tarpeeseen. Esimerkiksi avioero tai sairastuminen ovat merkittäviä ylivelkaantumiseen johtavia tekijöitä. Työttömyys ja työttömyyden muuttuminen yhä pitkäkestoisemmaksi lisäävät velkaongelmia. (Peura-Kapanen ym. 2016, 6.)

7.1 Perintälainsäädäntö

Velkojan tai ammattimaisen perintätoimiston harjoittamaa perintää säätelee laki saatavien perinnästä (513/1999) eli ns. perintälaki. Perinnällä tarkoitetaan tässä laissa toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on saada velallinen vapaaehtoisesti suorittamaan erääntynyt velkojan saatava. Laki ei koske ulosottoviranomaisen toimintaa. (Perintälaki 1 §).

Kuluttajasaatavaa perittäessä velallisella on oikeus pyytää perinnän keskeyttämistä ja asian siirtämistä oikeudelliseen perintään (perintälaki 4c §). Oikeudellisella perinnällä tarkoitetaan perintää, jossa toimivaltaisesta käräjäoikeudesta haetaan tuomio maksamattomalle velalle. Säännös lisättiin lakiin, sillä velallisella ei aikaisemmin ollut käytettävissään tehokasta keinoa katkaista häneen kohdistettua perintää, vaikka olisi ollut ilmeistä, että perintä on tarpeetonta ja tuloksetonta. Lisäksi sillä vain aiheuttomasti lisättiin velallisen maksettavaksi tulevia perintäkuluja. Oikeudellisesta perinnästäkin aiheutuu velalliselle kuluja. Kulujen kokonaismäärä jää kuitenkin pienemmäksi. (HE 57/2012, 16.) Velallisen kannalta on siis eduksi, että kaikkia saatavia peritään

keskitetysti ulosotossa. Eduksi on myös se, että käräjäoikeuden antamasta velkomustuomiosta lähtee maksuhäiriömerkintä. Tämä voi osaltaan auttaa keskeyttämään velkaantumiskierrettä.

Korkoa koskeva uudistus tehtiin korkolakiin (633/1982) 2009. Lakia muutettiin niin, että viivästyskorko laskettiin lakisääteisen viivästyskoron tasolle 180 vuorokauden kulluttua siitä, kun velka oli kokonaisuudessaan erääntynyt. Viivästyskorko kuitenkin muuttui lakisääteisen viivästyskoron suuruiseksi jo velkomustuomiosta, jos tuomio annettiin ennen mainitun määräajan päättymistä. (Korkolaki 4 §; Linna 2017, 8.)

Vuonna 2009 muutettiin kuluttajansuojalain (38/1978) 7 lukua, joka koskee kulutusluottoja, muun muassa niin, että myös pieniä ja lyhytaikaisia luottoja markkinoitaessa tuli ilmoittaa luoton todellinen vuosikorko. Näin pyrittiin parantamaan kuluttajan mahdollisuuksia saada tietoa pikaluottojen hinnasta ja helpottaa hintavertailua suhteessa muihin luoton muotoihin, kuten pankkiluottoon. Luotonantajan velvollisuudeksi säädettiin myös todentaa lainanhakijan henkilöllisyys huolellisesti. Uudistuksella lakiin otettiin lisäksi erikoinen säännös, jonka mukaan pikaluottoa ei saa maksaa kuluttajalle yöaikaan (klo 23-7). Tällä pyrittiin hillitsemään harkitsematonta luotonottoa. (Kuluttajansuojalaki 7 luku; Linna 2017, 8.)

Kulutusluottojen korkokatto on ollut 50 prosenttia (ennen 1.9.2019), mutta ainoastaan alle 2000 euron lainoille. Käytännössä 2000 euroa suurempien pikavippien todelliset vuosikorot ovat voineet olla jopa satoja prosentteja. Kuluttajansuojalaki muuttui 1.9.2019. Nyt kaikkia kuluttajaluottoja koskee 20 prosentin vuosittainen korkokatto. Muut lainakustannukset saavat olla korkeintaan 150 euroa vuodessa. Kustannukset saavat olla päivää kohti enintään 0,01% prosenttia luoton määrästä tai luottorajasta. Se tarkoittaa, että jos lainasumma on pienempi, myös kustannusten maksimimäärä on pienempi. Laki koskee kaikkia kulutusluottoja asuntoluottoja ja ajoneuvojen osamaksukauppaa lukuun ottamatta. Kuluttajaluottoja ovat pienlainojen eli pikavippien lisäksi esimerkiksi pankkien myöntämät auto- tai remonttilainat, osamaksulla tehtävät ostokset ja luottokortit. Lakimuutoksen tavoitteena on hillitä ylivelkaantumista. (Kuluttajansuojalaki 7:17a; HE 230/2018.)

7.2 Hyvä perintätapa

Perintälain tarkoituksena on estää epäasianmukainen ja epäasiallinen menettely saatavien perinnässä. Perinnässä ei saa käyttää hyvän perintätavan vastaista tai muutoin velallisen kannalta sopimatonta menettelyä. Maksujärjestelyihin on suhtauduttava vastuullisesti. Perinnässä ei myöskään saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja maksun laiminlyönnin seuraamuksista tai muista velallisen kannalta merkityksellisistä seikoista. Pitää myös välttää velalliselle kohtuuttomia tai tarpeettomia kuluja taikka tarpeetonta haittaa, eikä vaarantaa velallisen yksityisyyden suojaa. Vanhentunut tai muusta syystä lakannutta saatavaa ei saa periä. (Perintälaki 4 §, HE 199/1996, 7.)

Pelkkä maksukehotus tai perintäkirje ei voi olla saatavan perusteena. Saatavan pitää pohjautua aiempaan velkasuhteeseen, velvoitteeseen tai sopimukseen, joka on yksilöitävä perinnässä. Kuluttaja-asiamies valvoo perintää, kun kyse on kuluttajasaatavien perimisestä. Valvonta koskee kaikkea kuluttajasaatavien perintää, suorittipa sitä velkojana oleva yritys, julkisyhteisö tai toimeksisaaja velkojan lukuun. (Perintälaki 12 §.) Pääsääntöisesti velallinen vastaa maksuviivästyksestään, mutta seurausten pitää olla suhteessa viivästyksen laatuun. Velkojan ei tule hyötyä velallisen viivästyksestä. Maksuvaikeustilanteissakin pitäisi ensisijaisesti pyrkiä hoitamaan asia sopimalla ja mahdollisimman pienin haitoin. Yleensä tämä tarkoittaa uudesta maksupäivästä sopimista tai kokonaan uuden maksuaikataulun tekemistä. (Kuluttaja-asiamies 2014.)

7.3 Luottotietolainsäädäntö

Luottotiedoilla tarkoitetaan systemaattisesti kerättyjä, talletettuja ja luovutettuja tietoja, jotka koskevat velallisen maksuhalukkuutta ja/tai -kykyä, luotettavuutta ja taloudellista sitoutumiskykyä. Tietoja kerätään kaupparekisteristä, yrityksiltä, mediasta, tuomioistuimista, verohallinnolta, perimistoimistoilta, rahoitus- ja luottokorttiyhtiöiltä sekä ulosottoviranomaisilta. (Luottotietolaki 2:6.) Suomessa toimii kaksi luottotietoja keräävää yritystä: Bisnode Finland Oy ja Suomen Asiakastieto Oy. Omat luottotiedot on mahdollista tarkistaa kerran vuodessa ilmaiseksi sekä Suomen Asiakastiedolta että

Bisnodelta tekemällä omien tietojen tarkastuspyynnön. Luottotiedot näkyvät luottotietorekisteristä. Luottotietojen menettäminen tarkoittaa käytännössä maksuhäiriömerkinnän saamista. (Koulu & Lindfors 2010, 49.)

7.3.1 Maksuhäiriömerkintä

Maksuhäiriömerkintä seuraa maksamattomasta velasta, josta

- tuomioistuin on antanut tuomion
- ulosottoerinnässä ulosottomies on todennut velallisen varattomaksi
- ulosotto on jatkunut kahden vuoden aikana vähintään 1,5 vuoden ajan
- kulutusluotosta, joka on viivästynyt yli 60 päivää ja josta kulutusluoton myöntäjä on ilmoittanut luottotietorekisterinpitäjälle (esim. luottokortin peruutus, osamaksun laiminlyönti).

Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa elämää monella tavalla. Monet yritykset tarkistavat mahdollisten asiakkaidensa luottotiedot ennen kuin tekevät heidän kanssaan sopimuksia. Merkintä ei ole kuitenkaan ehdoton este luoton, vakuutuksen, vuokra-asunnon tai liittymäsopimuksen saamiseksi. (Luottotietolaki 4 luku; Takuusäätiön [www-sivut 2020](#).)

Laskuista, veloista ja ulosotosta aiheutuvat merkinnät näkyvät maksuhäiriörekistereissä yleensä 2-4 vuotta. Velan maksaminen ei poista maksuhäiriömerkintää. Joissakin tilanteissa se kuitenkin lyhentää merkinnän voimassaoloaika. Velkojan ilmoittama merkintä säilyy luottotiedoissa kaksi vuotta. Käräjäoikeuden ilmoittamat velkomustuomiot ja ulosoton merkinnät näkyvät rekisterissä periaatteessa kolme vuotta. Käytännössä merkinnän lopullinen voimassaoloaika kuitenkin joko lyhenee tai pitenee. Merkintä poistuu kahden vuoden kuluttua, jos maksaa velan kokonaan pois eikä tuon kahden vuoden aikana tule uusia merkintöjä. Aina kun tulee uusi maksuhäiriömerkintä, edellisen merkinnän kesto pitenee neljään vuoteen. Maksuhäiriön voimassaoloaika lasketaan käräjäoikeuden antamasta velkomistuomiosta eli oikeuden päätöspäivästä. Merkintää ei pääsääntöisesti saa pois huolimatta velan maksusta. (Luottotietolaki 4 luku; Takuusäätiön [www-sivut 2020](#).)

Maksuhäiriömerkintä voi vaikeuttaa normaalia arkea huomattavasti. Työllistyminen tai työpaikan vaihto voi hankaloitua. Työntaja saa tarkistaa luottotiedot vain, jos työhön kuuluu merkittävää taloudellista vastuuta tai se edellyttää muutoin erityistä luottamusta. Olemassa olevaa työsuhdetta ei voida irtisanoa maksuhäiriömerkinnän vuoksi. Elokuusta 2017 alkaen merkintä ei ole ollut este opintolainan valtiontakauksen saamiselle. Asunnon saantiin merkinnällä on vaikutusta, varsinkin, jos merkintä on tullut aikaisemman vuokra-asunnon maksun laimin lyönnistä. Tietyt peruspalvelut on tarjottava kaikille kuluttajille. Näitä ovat peruspankkipalvelut, sähkö, vesi sekä viestintäpalvelut. Palvelujen saanti voi kuitenkin tarkoittaa vakuuden asettamista tai ennakkomaksua. (Kuluttajaliiton www-sivut 2020.)

7.3.2 Erityissäännökset alaikäistä koskevien tietojen käsittelystä

Luottotietorekisteriin saa tallettaa alaikäistä koskevana maksuhäiriötietoina vain tiedot asiakkoittain eriteltyinä sellaisesta ulosottoasiasta, jossa on annettu estetodistus tai tieto pitkäkestoisesta ulosotosta, jotka on luovutettu luottotietotoimintaa varten ulosottorekisteristä. (Luottotietolaki 4:15.)

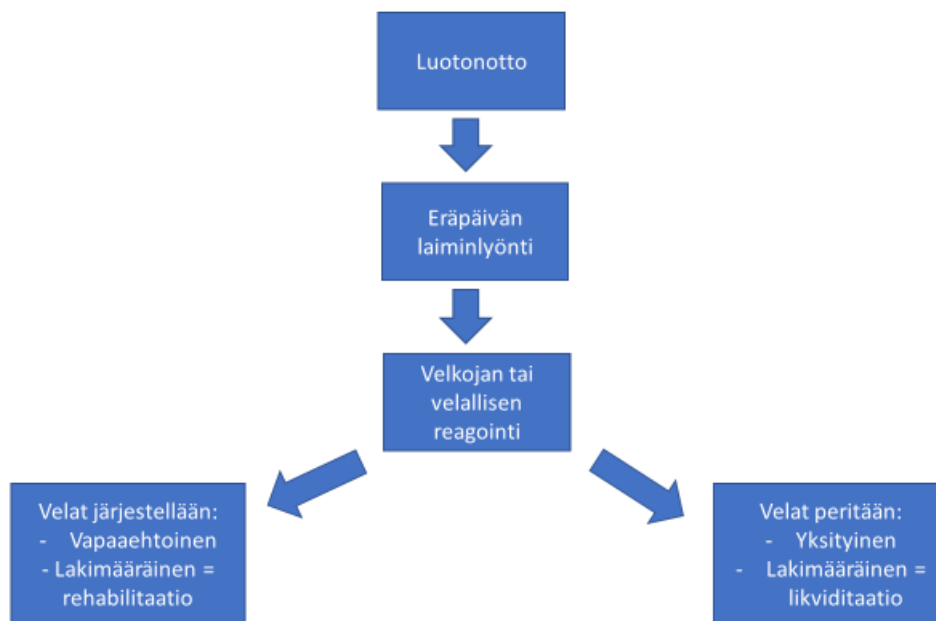
Ulosottoperintään voi alaikäisen asia tulla vireille, jos ulosottoperusteena on riita-asiassa annettu tuomio tai suoraan ulosottokelpoinen asia eli ns. julkisoikeudellinen asia. Näissä tapauksissa tekee perintäsihteerin asian vireille tulosta ilmoituksen holhousviranomaiselle mahdollisia toimia varten. Ilmoitusta ei tehdä vahingonkorvaussatavista. Täytäntöönpano on keskeytyneenä se ajan, kunnes Digi- ja väestötietovirastosta saapuu vastaus asian jatkotoimenpiteistä. (Ulosottoakaari 3:113.) Alaikäinen voi tehdä itse pääsääntöisesti vain käteiskauppoja. Alaikäinen ei siis voi ostaa velaksi, minkä vuoksi alaikäiseen ei voi pääsääntöisesti kohdistaa perintääkään. Alaikäisille voi kuitenkin syntyä tilanteita, joissa hän on maksuvelvollinen. Niitä voivat olla esimerkiksi erilaiset julkisoikeudelliset maksut kuten sairaala- ja terveyskeskusmaksut ja verot. Yli 15-vuotiailla maksuvelvoite voi syntyä myös pakollisesta liikennevakuutusmaksusta, joukkoliikenteen tarkastusmaksusta tai sakosta (Kuluttajaliiton www-sivut 2020).

8 INSOLVENSSIMENETTELY

Maksukyvyttömyyden hoitamisen lakisääteiset menettelyt eli insolvenssimenettelyt voidaan Suomen lainsäädännössä jakaa neljään eri luokkaan, jotka ovat ulosotto, yksityishenkilön velkajärjestely, yrityssaneeraus ja konkurssi. Näillä kullakin insolvenssimenettelyllä on omat käytäntönsä ja menettelytapansa ja niitä säännellään omilla laeillaan. (Koulu & Lindfors 2010, 25.) Tässä opinnäytetyössä keskitytään menettelyistä ulosottoon.

Maksukyvyttömyyden käsite on insolvenssi- eli maksukyvyttömyysoikeuden peruskäsite ja lähtökohta. Henkilö on maksukyvytön silloin, kun hän on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan ajallaan (konkurssilaki 120/2004, 2:1). Kotitalouksien velkaantuminen ja ylivelkaantuminen niin Suomessa kuin monissa muissakin EU-maissa on kasvanut koko 2000-luvun, minkä seurauksena osa kuluttajista on syrjäytynyt taloudellisesti. Velkaantumisen syyt ovat samankaltaisia eri maissa: tulojen pieneneminen, työttömyys, liiallinen kulutus ja asumisen kalleus. Tyypillisesti velkaongelmien taustalla ovat kulutusluotot. Kulutuslainojen tarjonta Suomessa on runsasta, lainantarjoajia on paljon ja lainojen markkinointi on näyttävää. (Peura-Kapanen, Aalto, Lehtinen & Järvinen 2016, 6.)

Maksukyvyttömyys voidaan ratkaista kahdella eri tavoitteella: likvidaatiolla eli rahaksi muuttamisella tai rehabilitaatiolla eli maksukyvyyn palauttamisella. Likvidaation ajatus perustuu velkavastuun toteuttamiseen ja rehabilitaatio velasta vapauttamiseen. Likvidaatio on puhtaasti ulosottomenettelyä ja tähtää velallisen varallisuuden rahaksi muuttamiseen ja tilittämiseen velkojille. Rehabilitaatio heijastaa yksityishenkilön velkajärjestelyn ajatusta velallisen velkavastuun pienentämisestä maksupotentiaalia vastaavaksi. (Koulu & Lindfors 2013, 43.)

Kuvio 6. Ylivelkaantumisen periaatteelliset ratkaisukeinot

Velkojen järjestelyssä on ensisijaisena tavoitteena vapaaehtoiset ratkaisut neuvotteluin velkojien kanssa. Velkajärjestely tulee kysymykseen, jos vapaaehtoista sovintoratkaisua ei ole saatu aikaan. (HE 183/1992.) Ulosotto on viimekätinen keino panna täytäntöön laiminlyödyt siviilioikeudelliset velvoitteet. Jollei velkaa makseta vapaaehtoisesti tai yksityisessä perinnässä, velkoja voi periä saatavaansa ulosottoteitse valtion ulosottolaitoksen avulla. Tuomioiden täytäntöönpanolla varmistetaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutuminen. (Linna & Leppänen 2014, 1.)

Talous- ja velkaneuvonta on ollut lakisäateistä toimintaa vuodesta 2000 alkaen, ja se on asiakkaille maksutonta. Neuvontaa antavat kaikki 22 oikeusaputoimistoa ja Ahvenanmaalla oikeusapu- ja edunvalvontatoimisto. Uutta vuoden 2019 alussa voimaan tullessa muutoksessa on se, että talous- ja velkaneuvonnan asiakas voi kääntyä minkä tahansa oikeusaputoimiston puoleen kotikunnastaan riippumatta. Myös videoyhteydellä on mahdollista saada palveluja. Talous- ja velkaneuvonnassa muun muassa annetaan yksityishenkilöille tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidosta, avustetaan heitä taloudenpidon suunnittelussa, selvitetään velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet sekä avustetaan velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojiansa kanssa sovinto. (Laki talous- ja velkaneuvonnasta 813/2017.)

Virallisessa velkajärjestelyssä velalliselle vahvistetaan maksuohjelma, jossa velat on järjestelty vastaamaan velallisen arvioitua maksukykyä muuttamalla maksuaikaa, alentamalla korkoa ja/tai muita luottokustannuksia taikka alentamalla pääomaa. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 57/1993, 5:25.) Maksuohjelma korvaa velallisen alkuperäiset maksuvelvoitteet. Velalliselle vahvistettavan maksuohjelman kesto on yleensä viisi vuotta. Tätä pidempiaikainen maksuohjelma voidaan vahvistaa, jos velallisen varallisuuteen kuuluu asunto, jota ei muuteta rahaksi. Eräissä tapauksissa maksuohjelma voi olla viittä vuotta lyhyempikin. Maksuohjelman mukaisen suoritusvelvollisuuden laiminlyönti voi johtaa ohjelman raukeamiseen. (HE 183/1992.)

Toisin kuin muissa insolvenssioikeuden lajeissa, ulosoton aloittaminen ei edellytä tuomioistuimen päätöstä siitä, että velallinen on maksukyvytön tai että häntä uhkaa maksukyvyttömyys. Velallinen joutuu ulosottoon myös silloin, kun hän on maksuhaluton. Maksamaton rahavelka pannaan täytäntöön kohdistamalla velallisen varallisuuteen ulosottotoimenpiteitä eli ulosmittaamalla velallisen omaisuutta niin paljon, että velkojan saatava saadaan maksetuksi omaisuudesta kertyvillä varoilla. Pääsääntönä on, että ulosmittaus kohdistetaan ensisijaisesti velallisen rahavaroihin, esimerkiksi velallisen pankkitilillä oleviin varoihin tai hänen palkkatuloonsa. (Ulosottokaari 4:24.)

Jos velallisella ei ole riittävästi rahavaroja velkojan saatavan maksamiseksi, velallisen irtainta tai kiinteää omaisuutta voidaan ulosmittauksen jälkeen realisoida velan maksamiseksi. Toisin kuin yksityishenkilön velkajärjestelyssä, ulosottomenettelyn tarkoituksena ei ole velallisen velkaongelmien kokonaiselvittely tai kaikkien hänen laiminlyömiensä suoritusvelvoitteiden kokonaisvaltainen toteutus. (Linna & Leppänen 2014, 32.)

9 ULOSOTTOKAAREN KEINOVALIKOIMA

Ulosottomenettely on lailla säänneltyä pakkotäytäntöönpanoa. Täytäntöönpanosta huolehtii valtion ulosottolaitos ulosottokaareissa säädetyssä järjestyksessä. Ulosotto-kaari koskee yksityisoikeudellisten velvoitteiden täytäntöönpanoa. Lakia noudatetaan lisäksi soveltuvin osin verojen ja maksujen sekä sakkojen ja muiden rahamääräisten seuraamusten täytäntöönpanossa. (Linna 2019, 19.)

Ulosoton keskeisten periaatteiden mukaan ulosottoimet tulee suorittaa puolueettomasti, joutuisasti, tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti, asianmukaisesti, tarpeetonta haittaa aiheuttamatta sekä vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten sovinnollisuutta edistävällä tavalla (ulosottokaari 1:19). Painotus sanalla puolueettomasti tarkoittaa sitä, että ulosottomies ei voi toimissaan ryhtyä kummankaan, ei hakijan, eikä velallisen, asiamieheksi tai asettautua jomman kumman puolelle toista vastaan tai toisen hyväksi. Ulosotto on julkisen vallan käyttämistä, ja siinä tulee noudattaa tarkoin ulosottokaarta ja muita lakeja (laillisuusperiaate). (Linna 2019, 51.) Tämä laillisuusperiaate pohjautuu perustuslain (731/1999) säännökseen. Sen mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Hallinnon toiminta on vallan käyttöä ja julkista toimintaa ja näin ollen se on sidottu lakiin. Hallinnon lakisidonnaisuudella turvataan yksilön oikeussuoja. Erityisesti lakisidonnaisuus korostuu päätöksenteossa, jossa on kyse yksilön oikeusturvaan liittyvistä asioista. Lakisidonnaisuus kuuluu hyvään hallintoon ja on yksi hallinnon oikeusperiaatteista, joka viranomaistoiminnassa tulee ottaa huomioon. (Perustuslaki 1:2.)

Ulosottomiehen neuvonta- ja opastusvelvollisuus käy ilmi ulosottokaaren 1 luvun 20 §:stä. Sen mukaan ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan, omatoimisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheesta. Myös muista kuin asianosaisille merkityksellisistä seikoista tulee velallista informoida. (Ulosottokaari 1:20.)

9.1 Maksuaika

Ulosottokaaren (705/2007) mukaan ulosottomies saa erityisestä syystä antaa velalliselle tämän pyynnöstä maksuaikaa, jos velallinen todennäköisesti maksaa saatavan maksuaikaa saatuaan. Maksuaikaa voidaan antaa enintään kolme kuukautta maksu-kehotuksen määräpäivästä laskettuna. Jos velallinen osoittaa hakijan siihen suostuneen, maksuaikaa voidaan antaa tätä pitempi aika, hakemuksen raukeamatta ei kuitenkaan yli kuutta kuukautta. Tarvittaessa ulosottomies saa toimittaa maksuaikana turvaavan ulosmittauksen. Lapsen elatusavun ollessa perinnässä, ei maksuaikaa voida antaa ilman hakijan suostumusta. (Ulosottokaari 4:6.)

Laki ei määrittele tarkemmin, mitä tämä ”erityinen syy” pitää sisällään. Oikeuskirjallisuudessa määritelmänä on käytetty esimerkiksi velallisen sairastumista tai jäämistä lyhyeksi ajaksi työttömäksi. On siis oltava näköpiirissä, että velallisen taloudellinen tilanne tulee kohentumaan maksuajan puitteissa, eikä lisää velkoja ole tulossa ulosotoperintään. Maksuaikaa voidaan antaa vain maksuhaluiseksi arvioidulle velalliselle. Mahdollista on myös rajoittaa maksuaika osaan perittävänä olevasta velkamäärästä. (Linna 2019, 121.)

9.2 Maksusuunnitelma

Ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijasta vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman, jos velallinen tekee uskottavaksi, että hän suorittaa suunnitelman mukaisesti ulosottomiehelle säännönmukaisen määrän. Jos velallinen ilman hyväksyttävää syytä laiminlyö maksusuunnitelman noudattamisen tai selvityksen antamisen eikä laiminlyöntiä voida pitää merkitykseltään vähäisenä, ulosottomies voi päättää maksusuunnitelman raukeamisesta ja välittömästi ulosmitata palkan. (Ulosottokaari 4:59.)

Tässä pykälässä on paino sanoilla ”ulosmittauksen sijaan”, joka tarkoittaa käytännössä sitä, että velallinen maksaa saman summan kuin palkasta olisi ulosottopidätys työnantajan maksukieltoa noudattaessa (Linna 2019, 123). Maksusuunnitelmalla on velalliselle merkitystä siinä, että työnantajalle ei mene tietoa ulosottoperinnästä. Lisäksi itse maksaen velallinen tuntee hallitsevansa talouttaan ja velkojaan.

9.3 Maksusopimus

Ulosottomies voi toimittaa palkan ulosmittauksen velallisen ja hakijan tekemän kirjallisen sopimuksen perusteella, jos sopimus voidaan toteuttaa ulosottomenettelyssä eikä sopimusta voida pitää kohtuuttomana. Ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijasta antaa velalliselle luvan tehdä sopimuksen mukaiset suoritukset ulosottomiehelle. Maksusopimuksessa asianosaisten voivat sopia ulosmittauksen määrästä, rajoittaa hakijan saatavan määrää tai ulosmittauksen kestoa taikka sopia siitä, miten varat kohdennetaan hakijan saataville tai saatavan osille. (Ulosottokaari 4:60.)

Maksusopimus on siis ulosoton asianosaisten välinen sopimus, jossa ulosottomies ei ole eikä saa olla osapuolena. Maksusopimus tulee käytännössä kysymykseen silloin, kun velallisella on ulosotossa lukumääräisesti vähän velkoja. Ulosottomiehen tulee puolueettomasti arvioida, onko sopimus velallisen kannalta kohtuullinen ja varmistaa, että velalliselle jää suojaisuus (määrä tarkistetaan oikeusministeriön asetuksella vuosittain). Ongelmana maksusopimuksissa on, että velalliselle saattaa tulla ulosottoperintään uusia saatavia, jotka eivät ole mukana sopimuksessa. Silloin on noudatettava ulosottokaarissa säädettyä etuoikeusjärjestystä eikä maksusopimus ole voimassa uutta asiaa perittäessä. (Linna 2019, 124.)

9.4 Suojaisuus

Määräajoin maksettavan palkan ulosmittauksessa velallisen suojaisuus on 1.1.2020 alkaen velallisen itsensä osalta 22,63 euroa ja hänen elatuksensa varassa olevan puolison, oman lapsen ja puolison lapsen osalta 8,12 euroa päivässä seuraavaan palkan maksupäivään asti. Suojaisuus lasketaan kuukaudessa 30 päivältä. Puolisolla tarkoitetaan aviopuolisoa ja avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää. Velallisen elatuksen varassa olevana pidetään henkilöä, jonka saama tulo ei ylitä velallisen itsensä osalta laskettavaa suojaosuutta, ja tällaista lasta siitä riippumatta, osallistuuko myös toinen puoliso hänen elatukseensa. Velallisen maksama elatusapu muualla asuvalle lapselle voidaan ottaa suojaosuudessa huomioon. (Ulosottokaari 4:48; Oikeusministeriön www-sivut 2020.)

Ulosmittauksen säännönmukainen pidätys määräajoin maksettavan palkan ja siihen rinnastetun toistuvaistulon ulosmittauksessa määräytyy kolmiportaisesti niin, että pienistä tuloista ulosmitataan suhteessa vähemmän kuin suurista tuloista. Ulosmitattavaa osuutta säännellään määrämällä, paljonko velallinen saa pitää palkasta itsellään – muu osa menee ulosmittaukseen. Ulosmittauksen määrä lasketaan velallisen nettomääräisestä tulopohjasta. Jos velallisen palkka on pienempi kuin suojaosuus, palkasta ei voida ulosmitata mitään. Lievintä ulosmittausluokkaa kutsutaan tulorajaulosmittaukseksi. Siinä ulosmittausmäärän laskeminen perustuu suojaosuuteen. Velallinen ei joudu kuitenkaan tulemaan toimeen pelkällä suojaosuudella, vaan hän saa aina osan myös sen ylittävistä tuloista itselleen. Tätä pienituloisia koskevaa lievintä sääntöä sovelletaan, jos velallisen nettopalkan määrä on enintään hänelle laskettava suojaosuus kaksinkertaisena. (Linna 2019, 155.)

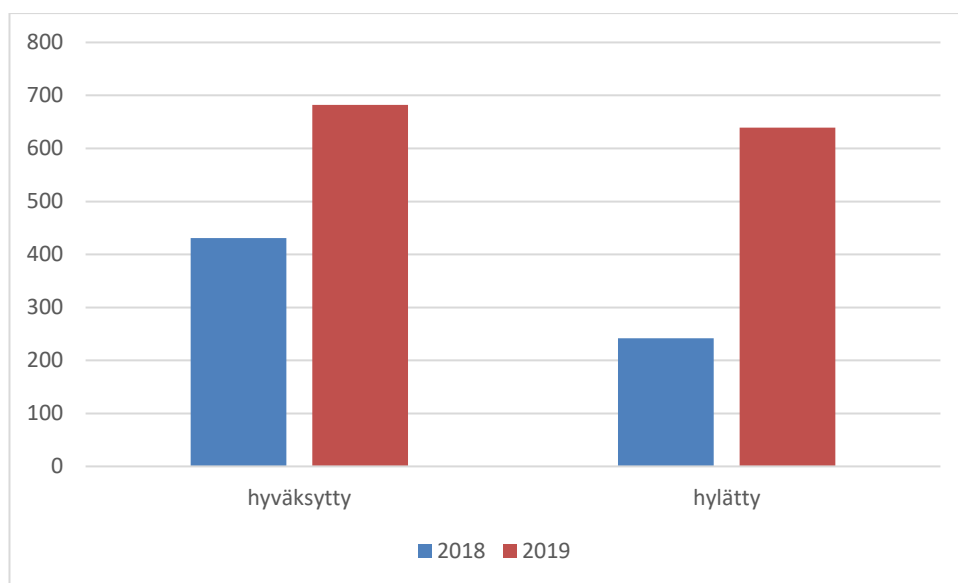
9.5 Ulosmittauksen lykkäys

Säännönmukaisesta ulosmittauksen määrästä voidaan tehdä velalliskohtaisia helpotuksia. Näin voidaan ottaa huomioon velallisen kulloisetkin olosuhteet. Helpotukset perustuvat ulosottokaaren säännöksiin, eivät ulosottomiehen vapaaseen harkintaan. Ulosottokaaren muutos tuli voimaan 1.2.2018. Siinä säädettiin ulosmittauksen lykkäyksen mahdollisuudesta. Muutoksen tarkoituksena on ulosottoon liittyvien työllistymisen kannustinloukkujen purkaminen (HE 150/2017, 1.)

Palkan ulosmittauksen lykkäykseen on oikeus, jos velallinen on työsuhteen alkaessa saanut työttömyysetuutta vähintään 258 päivältä ja palkan ulosmittaus tulisi olemaan ns. tulorajaulosmittaus (tulot ovat enintään kaksi kertaa suojaosuus). Silloin on velallisen pyynnöstä ulosmittausta lykättävä niin, että lykkäys kestää puolet työsuhteen kestosta, kuitenkin enintään kuusi kuukautta. Lykkäyksen kesto lasketaan työsuhteen alkamisesta, ja lykkäyskuukausien määrä pyöristetään täysiksi kalenterikuukausiksi ylöspäin. Jos lykkäyksen saamisen edellytykset eivät täyty, palkan ulosmittausta voidaan kuitenkin harkinnan varaisesti lykätä työllistymisen perusteella niin, että lykkäys kestää enintään puolet työsuhteen kestosta, ei kuitenkaan yli neljää kuukautta työsuhteen alkamisesta. Lykkäystä ei kuitenkaan voida myöntää, jos hakijan maksunsaanti-oikeus vaarantuu olennaisesti tai jos työttömyys on kestänyt vain lyhyen ajan, jollei

lykkäyksen myöntämiselle ole erityisen painavia syitä. (Ulosottokaari 4:51a; HE 150/2017, 1.)

Vuonna 2018 myönnettiin lykkäyksiä 431 kappaletta ja hylättyjä hakemuksia oli 243. Viime vuonna, 2019, lykkäyksiä haki 1.321 henkilöä, joista 682:lle lykkäys myönnettiin ja 639 hakemusta hylättiin. Usein hylkäyksen taustalla on se, että lain tarkoitus ei täyty: lykkäystä haetaan, vaikka tulot ylittävät ns. tulo-rajausmittauksen ja/tai työttömyysjakso on jäänyt alle laissa määrätyn 258 päivän. (Nuotio 2020.)

Kuvio 7. Ulosmittauksen lykkäyspäätökset

9.6 Ulosmittausmäärän alentaminen

Melkein kaikilla ulosottovelallisilla on huono maksukyky ja tämä ”normaali” maksukyvyttömyys on otettu huomioon suojaosuudessa sekä säännönmukaisessa ulosmittauksen määrässä. Ulosottokaaren mukaan, jos velallisen maksukyky on *olennaisesti* heikentynyt, ulosottopidätys voidaan maksukiellossa määrätä säännönmukaista pienemmäksi, jotta velalliselle itselleen jäisi enemmän varoja käyttöönsä. Olennaisesti heikentyneen maksukykyyn syynä voi olla a) velallisen sairaus, b) velallisen työttömyys, c) velallisen muualla asuvalle lapselle maksama elatusapu tai d) muu erityinen syy. (Ulosottokaari 4:51.)

Lain määrittämä muu erityinen syy jättää harkinnan ulosottomiehelle ja sitä voidaan tulkita eri tavoin eri ulosottovirastoissa. Pitkä työmatka lain määrittelemän työssäkäyntialueen ulkopuolelle tai asunnon vuokraaminen työpaikkakunnalta ovat esimerkkejä erityisestä syystä, jonka perusteella ulosmittauksen määrää voidaan alentaa.

9.7 Vapaakuukaudet

Vapaakuukausista säädetään ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 52 ja 53 §:ssä. Vapaakuukausia voidaan myöntää viran puolesta sekä harkinnan varaisena. Viran puolesta vapaakuukaudet myönnetään sen jälkeen, kun palkan ulosmittaus on jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden ja ulosmittaus on toimitettu ns. tulorajaulosmittauksena. Näitä vapaakuukausia myönnetään kaksi per 12 kuukautta. Tämä ei siis tarkoita kalenterivuotta, vaan viimeksi kulunutta 12 kuukautta. Velallisella on oikeus saada vapaakuukausia siitä huolimatta, että ulosmittauksen määrää on rajoitettu. Samalla perusteella ei kuitenkaan voida antaa sekä vapaakuukausia että rajoittaa ulosmittauksen määrää. (Ulosottokaari 4:52-53.)

Harkinnan varaisena vapaakuukausia voidaan myöntää, jos velallisen välttämättömät asumiskustannukset tai muut elinkustannukset ovat hänelle ulosmittauksen jälkeen jäävään määrään nähden korkeat tai jos keskeyttämiseen on erityinen syy. Näillä perusteilla vapaakuukausia voidaan myöntää velallisen pyynnöstä enintään yhteensä kolme vuosittain. Hakijan suostumuksella vapaakuukausia voidaan hakemuksen raukeamatta antaa enintään kuusi vuosittain. (Ulosottokaari 4:52-53.) Käytännössä lain tarkoittamat erityiset syyt ovat vapaakuukausien myöntämisessä olleet esimerkiksi pyykinpesukoneen tai silmälasien hankinta.

9.8 Velkavastuun enimmäiskesto

Suomen oikeusjärjestyksessä on kaksi säännöstöä yksityisoikeudellisen saatavan loppullisesta vanhentumisesta. Toinen perustuu tuomion tai muun ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan määräajan (15/20 vuotta) umpeen kulumiseen (”ulosottoperustevanhentuminen”), toinen eräpäivästä laskettavaan vanhentumisaikaan (20/25 vuotta, ”eräpäivävanhentuminen”). (Linna 2019, 64.)

Vanhentumislain mukaan luonnollisen henkilön sopimukseen perustuva rahavelka vanhentuu viimeistään, kun 20 vuotta on kulunut velan erääntymisestä. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika on 25 vuotta. Tätä vanhentumisaikaa ei voida katkaista. (Laki velan vanhentumisesta 728/2003, 13a §.) Ulosottokaaren mukaisella määräaikaisuudella ulosottooperuste, jossa luonnolliselle henkilölle on asetettu maksuvelvoite, on täytäntöönpanokelpoinen 15 vuoden ajan. Määräaika on 20 vuotta, jos ulosottooperusteesta tarkoitettu velkoja on luonnollinen henkilö tai jos korvaussaatava perustuu rikokseen, josta velallinen on tuomittu vankeuteen, valvontarangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun. Vanhentumisaikaa voidaan jatkaa tietyin perustein 10 vuotta. (Ulosottokaari 2:24.)

Mainitut vanhentumisajat kuluvat rinnakkain, ja ensin umpeen kuluva vanhentuminen on ratkaiseva. Silloin kun ulosottoperustevanhentumisen tai eräpäivävanhentumisen aika kuluu umpeen, velkojan saamisoikeus lakkaa (ulosottokaari 2:27; laki velan vanhenemisesta 14 §). Velkoja voi kuitenkin periä vanhentuneenkin saamisensa kuittauksen kautta tai pantiksi annetusta velallisen omaisuudesta (laki velan vanhentumisesta 15 - 16 §), ei sen sijaan vierasvelkapantista. Myös omaisuuden ulosmittaus estää saatavan lopullisen vanhentumisen, mikäli ulosmittaus on ennätetty toimittaa ennen vanhentumista. Tällöin velkoja saa maksun ulosmitatuista varoista, vaikka jompikumpi edellä mainituista lopullisen vanhentumisen ajoista kuluisi umpeen ulosmittauksen jälkeen. (Ulosottokaari 2:24.) Tämä ei koske toistuvaistulon ulosmittausta, vaan ainoastaan kiinteän-, irtaimen- tai kuolinpesäosuuden ulosmittausta.

10 KORONAVIRUKSEN AIHEUTTAMAT POIKKEUSOLOT

Koronavirustilanteen (covid-19) aiheuttamien terveydellisten rajoitteiden sekä poikkeusoloista johtuvien kansalaisten ja yritysten taloudellisen tilanteen heikentymisen seurauksena on oikeusministeriössä kiireellisenä valmisteltu hallituksen esitys eduskunnalle ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta. Esityksellä on tarkoitus korvata

ulosottokaaren (705/2007) säännökset ulosottomenettelyn keventämisestä, rajoittamisesta tai täytäntöönpanon lykkäämistä koskevista edellytyksistä. Tarkoitus on antaa täytäntöönpanoviranomaiselle mahdollisuus myöntää pidempiaikaisia lykkäyksiä ja kevennyksiä kuin mitä laki normaalioloissa sallii. Hallituksen esityksen mukaan koronaviruksen aiheuttama väliaikainen kyvyttömyys vastata velvoitteista ei saisi johtaa välittömästi maksuhäiriömerkintään. Ulosottomiehellä säilytetään kuitenkin tapauskohtainen harkinta muuttaa tai rajata lain perusteella annettuja lisäaikoja ja helpotuksia, jos olosuhteet sitä edellyttävät. (HE 44/2020.)

10.1 Ulosottokaaren yleiset säännökset

Ulosottokaaren (705/2007) yleisistä säännöksistä ehdotetaan muutettavaksi avoimuuden- ja joutuisuuden vaatimuksia. Avoimuuden vaatimukseen (ulosottokaari 1:20) lisätään ulosottomiehelle velvoite antaa velallisille tai ulosoton vastaajalle tarvittavaa ohjausta lakilisäyksen sisällöstä. (HE 44/2020.)

Joutuisuusvaatimuksen (ulosottokaari 3:21) mukaan ulosottoviranomaisen on hoidettava tehtävänsä joutuisasti ja viivyttämättä. Poikkeusoloista ja koronavirustilanteesta johtuvista olosuhteista täytäntöönpanotoimia voitaisiin lykätä, jos se ei aiheuta hakijalle erityistä haittaa. Ehdotetun lain ajatuksena olisi antaa ulosoton velalliselle mahdollisuus päästä poikkeusajan yli ja sen jälkeen tarkastella taloudellista tilannetta uudelleen. Ulosottomenettelyä ei kokonaan keskeytettäisi, vaan turvaavat ulosmittaukset olisivat edelleen mahdollisia ja menettely perustuisi tapauskohtaiseen ulosottomiehen harkintaan. (HE 44/2020.)

10.2 Maksuaika

Ulosottokaaren (705/2007) mukaan ulosottomies saa erityisestä syystä antaa velalliselle tämän pyynnöstä maksuaikaa, jos velallinen todennäköisesti maksaa saatavan maksuaikaa saatuaan. Maksuaikaa voidaan antaa enintään kolme kuukautta maksu-kehotuksen määräpäivästä laskettuna. (Ulosottokaari 4:6.) Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi maksuajan keston suhteen. Maksuaikaa voitaisiin myöntää kolmen kuukau-

den sijaan kuusi kuukautta. Lisäksi riittävänä perusteena myöntämiselle olisi todennäköisesti suoritettava maksu. Kynnys maksuajan myöntämiseksi tulisi pitää matalana. Tämä maksuajan pidennys nivoutuu joutuisuusvaatimuksen lieventämiseen. Tarkoituksena on antaa velalliselle aikaa taloudellisen tilanteen selvittämiseen ja rahoituksen hankkimiseen. (HE 44/2020.)

Turvaava ulosmittaus olisi mahdollinen ja jopa suositeltavaa myönnettäessä pidempiä maksuaikoja (HE 44/2020). Turvaava ulosmittaus eroaa normaalista ulosmittauksesta siinä, että normaalisti ulosmitattu omaisuus muutetaan rahaksi myymällä omaisuus. Turvaavassa ulosmittauksessa myyntiä ei kuitenkaan tehdä. Siinä ulosmitattava omaisuus mitataan maksusuunnitelman vakuudeksi. Omaisuus myydään vain, jos velallinen ei maksa velkaa sovituksessa määräajassa. Jos velka maksetaan, ulosmittaus raukeaa.

10.3 Ulosmittausmäärän alentaminen

Ulosottokaaren (705/2007) 4:51 mukaan jos velallisen maksukyky on sairauden, työttömyyden, velallisen maksaman elatusavun tai muun erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt, palkasta ulosmitataan toistaiseksi tai määrättyä aikana säännönmukaista pienempi määrä. Ulosottokaari (705/2007) antaa päätöksentekijälle lakiin sidottua ja perustuvaa harkintavaltaa, jota päätöksentekijän tulee käyttää asianmukaisella, asiantuntevalla sekä yhdenvertaisella tavalla. Ulosottomiehen tulee virkatehtävässään ja päätöksenteossa olla puolueeton ja riippumaton lainkäyttäjä. Ratkaisut tulee aina perustua voimassa olevaan lainsäädäntöön. Lisäksi ulosottomiehen tulee tarvittaessa hankkia viran puolesta päätösten tekemistä varten ulosottomenettelyssä kohtuudella saatavissa olevaa selvitystä asian edellyttämässä laajuudessa. (Linna & Leppänen 2014.)

Ulosottokaaren (705/2007) säännökseen lisätään maksukykyä määrittäväksi perusteeksi koronaviruksen tai poikkeusolojen aiheuttama väliaikainen maksuvaikeus. Säännös on ulosottomiestä velvoittava. Jos edellytykset täyttyy, ulosmittauksen määrää pienennetään. Hallituksen esityksessä todetaan, että säännöksen soveltaminen ei

edellyttä velallisen pyyntöä, vaan rajoitus annettaisiin viran puolesta. Avoimuuden vaatimuksen mukaisesti, ulosottomiehen tulee kertoa rajoituksen mahdollisuudesta velalliselle. (HE 44/2020.)

10.4 Vapaakuukaudet

Toistuvaistulon ulosmittaus voidaan, ja tulorajauslosmittausten osalta tulee, viran puolesta keskeyttää sen jatkuttua yhtäjaksoisesti, tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden (ulosotokaari 4:52). Voimassa olevassa laissa olevien perusteiden, eli velallisen välttämättömien asumiskustannusten tai muiden elinkustannusten huomioinnin lisäksi, lakiin ehdotetaan lisättäväksi vapaakuukausien myöntämisen perusteeksi covid-19 –epidemiasta tai siitä johtuvista poikkeusoloista velalliselle aiheutunut väliaikainen maksuvaikeus. Lisäksi epidemian perusteella toistuvaistulon ulosmittauksen jatkumon ei tarvitse täyttää vuoden tai lähes vuoden määritelmää. Vapaakuukausi voidaan periaatteessa myöntää jo yhdenkin kertymän perusteella. (HE 44/2020, 9).

Vapaakuukausia koskevat säännökset ovat ulosottomiestä velvoittavia. Kun edellytykset täyttyvät, on vapaakuukausia annettava. Vapaakuukausien määrä on säännelty ulosotokaaren (705/2007) 4 luvun 53 §:ssä. Laista ilmenevin tavoin vapaakuukausien määrä on kolme kappaletta vuodessa. Vuodella tarkoitetaan 12 kuukauden jaksoa, ei kalenterivuotta. Uusi väliaikainen säännös ei tuo lisävapaakuukausia, mutta covid-19-epidemiasta johtuvalla perusteella tällöinkin voi saada vapaakuukauden, jos kolmen vapaakuukauden määrä ei ole jo täyttynyt. (LaVM 5/2020, 8.) Elatusavun osalta nykyistä säännöstöä ei ehdoteta muutettavaksi. Lähtökohtana on, ettei vapaakuukausia myönnetä (HE 44/2020, 9).

10.5 Luonnollisen henkilön elinkeinotulo

Ulosotokaaren (705/2007) 4:64 mukaan jos velallinen on elinkeinoa harjoittava luonnollinen henkilö, hänen saamastaan toistuvasta elinkeinotulosta jätetään pääsäännön mukaan ulosmittaamatta viisi kuudesosaa. Velalliselle voidaan jättää tätä enemmän, jos velallinen voi siten jatkaa elinkeinotoimintaa, on ryhtynyt elinkeinonharjoittajaksi

pitkän työttömyyden jälkeen tai jos velallisen maksukyky on erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt. (Ulosottokaari 4:64.)

Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi maininta, jos velallisen maksukyky on *covid-19-epidemiasta tai siitä johtuvista poikkeusoloista johtuvan väliaikaisen syyn* vuoksi olennaisesti heikentynyt (HE 44/2020, 19). Lain säännöksen tarkoituksena on turvata elinkeinotoiminnan jatkuminen tilapäisistä maksuvaikeuksista huolimatta sekä yrittäjän ja hänen perheensä toimeentulo (HE 44/2020, 10).

10.6 Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano

Ulosottokaaren (705/2007) 7 luvusta löytyy säännökset muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta. Näitä täytäntöönpanolajeja ovat hädät, luovutusvelvoite, tekemisvelvoite ja kieltovelvoite. Luvun 1 – 8 §:t käsittelevät hädästä. Kohdan 7:4 mukaan ulosottomies ei saa ilman painavaa syytä määrätä muuttopäivää aikaisemmaksi kuin viikko eikä myöhemmäksi kuin kaksi viikkoa muuttokehotuksen tiedoksisaantipäivästä. Määrättyä muuttopäivää voidaan lykätä, jollei siitä aiheudu hakijalle tuntuvaa haittaa. Häätö on kuitenkin toimitettava kahden kuukauden kuluessa asian vireilletulosta, jollei pidempään lykkäämiseen ole erityisen painavaa syytä. Hakijan suostumuksella hädästä voidaan lykätä hakemuksen peruuntumatta enintään kuusi kuukautta asian vireilletulosta. (Ulosottokaari 7:4).

Lain kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös sen osalta joutuisuusvaatimusta lievennetään, jotta poikkeustila ja vastaajan tai huoneiston asukkaana terveydentila voidaan huomioida hädän täytäntöönpanossa. Määräaika pidennetään niin, että hädän toimittamisen määräaika pidennetään kahdesta kuukaudesta neljään kuukauteen. Lisäksi hädästä voitaisiin lykätä sekä pandemian aiheuttamien poikkeusolojen, että vastaajan terveydentilan perusteella. Myös hädän hakijalla olisi mahdollisuus lykätä hädän täytäntöönpanoa kuuden kuukauden sijaan kaksitoista kuukautta. Muilta osin hädän sääntelyä ei muuteta. (HE 44/2020, 11).

Hallituksen esityksestä ei ole järjestetty kuulemiskierrosta. Esitys on kuitenkin valmisteltu yhteistyössä Valtakunnanvoudinviraston kanssa. Ehdotetussa väliaikaisessa

laissa ei ole siirtymäsäännöksiä. Koska valtaosassa säännöksiä soveltaminen on kytetty covid-19-epidemiaan ja esityksen taustasyt ovat selkeät, on todennäköistä, ettei ongelmia niiden soveltamisessa synny. Hallituksen päättämät toimet ulottuvat toukokuulle 2020. Ulosottomenettelyyn talouden vaikeudet kuitenkin heijastuvat pienellä viiveellä. Talouden tasapainottaminen rajoitteiden päättymisen jälkeen tulee vielä vaatimaan aikaa. Siksi lain voimassaolon ehdotetaan jatkuvan 31.10.2020 saakka, kyseinen päivä mukaan lukien. Ulosottolaitoksen toimintatapa ja organisaatio muuttuvat 1.12.2020 alkaen. Muutosvaihe on uudelle Ulosottolaitokselle haastava. Henkilöstön uudelleen sijoittaminen ja uuden henkilöstön kouluttaminen on tehtävä poikkeusolojen kestäessä tai heti tämän ajan jälkeen. Lainsäädännön tulee olla muutoshetkellä selkeä. Väliaikaisen lain voimassaolon päättymisen tulisi tapahtua viimeistään 30.11.2020. (HE 44/2020).

11 TALOUSNEUVONTA

Suomen 1990-luvun alun lama oli historiamme pahimpia talouskriisejä. Vuonna 1990 perustettu valtakunnallinen sosiaalialan järjestö, Takuusäätiö, toimii velkaongelmiin joutuneiden ihmisten parissa. Keinoja velkaantuneiden auttamiseen ovat neuvonta, takaus pankista nostettavaan järjestelylunaan, säätiön pienlainat, raha- ja velka-asioiden koulutus sekä tuottaa välineitä raha-asioiden hallintaan. (Takuusäätiön [www-sivut](http://www.takuusaaatio.fi) 2020.)

Laman seurauksena suomalainen yhteiskunta velkaantui rajusti ja koko 1990-luvun ajan on kehitetty keinoja auttaa ylivelkaantuneita ja 1990-luvun loppupuolella on panostettu yhä enemmän myös velkaantumisen ehkäisemiseen. Sosiaalisen luotonuksen kokeilu oli yksi näistä kehittämishankkeista. Sosiaalisella luotonuksella tarkoitetaan sosiaalihuoltoon kuuluvaa luotonantoa, jonka tavoitteena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön itsenäistä suoriutumista. Sosiaalinen luotto voidaan myöntää henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa. Lisäksi

henkilöllä pitää olla kykyä suoriutua hänelle myönnetyn sosiaalisen luoton takaisinmaksusta. (Laki sosiaalisesta luototuksesta 1133/2002, 1-9 §; HE 142/2002, 12.)

Takuusäätiö ja Marttaliitto ovat yhteistyössä käynnistäneet Rahat riittää -hankkeen (2018-2020). Hankkeen tarkoituksena on kotitalouksien talous- ja velkaongelmia ehkäisevän ja selviytymistä tukevan talousosaamisen vahvistaminen. Tämä toteutetaan kehittämällä ja pilotoimalla uusia materiaaleja ja toimintatapoja sekä vaikuttamalla oikea-aikaisen talousneuvonnan saatavuuteen. Lisäksi hankkeessa tuotetaan ennaltaehkäisevää talousneuvontaa tukevaa tietoa sekä tehdään laaja-alaista ja monikanavaista vaikuttamistoimintaa. Hankkeen kohderyhmänä ovat itsenäistymässä olevat nuoret aikuiset ja työelämästä eläkkeelle siirtymässä olevat henkilöt. (Takuusäätiön www-sivut 2020.)

Asumisen rahoitus- ja tutkimuskeskus (ARA) myöntää avustusta vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäisemiseen liittyvään toimintaan. Avustus liittyy Asta -hankkeeseen (vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen -kokeiluhanke 2018 -2020). Avustusta voivat hakea kokeiluhankkeeseen ryhtyneet kunnat, kuntayhtymät ja yleishyödylliset vuokrataloyhteisöt sekä säätiöt ja järjestöt. Hankkeen tulee tähdätä vuokra-asunnoissa asuvien, taloudenhallinnan ongelmista kärsivien asukkaiden vuokravelkojen ja häätöjen vähentämiseen sekä kotitalouksien kannustamiseen muuttaa pysyvämmiin talouden- ja elämänhallintaansa. Hankkeissa käynnistetään ja vakiinnutetaan asunto- ja sosiaalitoimen, asumisneuvonnan sekä ennaltaehkäisevän ja jalkautuvan talousneuvonnan yhteistyö ja verkostot sekä otetaan käyttöön Takuusäätiön taloudenhallinnan välineitä. (Ara www-sivut 2020.)

Tampereella, Tesoman Hyvinvointikeskuksessa, järjestetään info- ja keskustelutilaisuuksia yhteistyössä Asta - ja oikeusministeriön ennakoivan taloushallinnan -hankkeen kanssa Talousneuvola -nimikkeellä. Tilaisuuksissa on paikalla sosiaalipalvelujen työntekijä sekä talous- ja velkaneuvoja. He ovat tavattavissa ilman ajanvarausta. Tarkoituksena on jakaa tietoa, vinkkejä ja vastauksia taloudenhallintaan koskevista asioista. Kevään 2020 aikana tilaisuuksia järjestetään kolme kappaletta ja maaliskuun tilaisuudessa on paikalla myös ulosottoviranomainen. (Tampereen kaupungin www-sivut 2020.)

Maksamisen tulevaisuutta ja sen luomia haasteita on käsitelty myös Suomen Pankin perustamassa maksuneuvostossa, joka kokoaa yhteen maksupalveluiden käyttäjät, tuottajat sekä viranomaiset. Maksuneuvoston perustamassa talouslukutaidon työryhmässä on keskitytty vastaamaan juuri näihin tulevaisuuden haasteisiin kartoittamalla keinoja kansalaisten talousosaamisen parantamiseen. (Rehn 2018, 3.)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) antoi 29.4.2014 lausunnon aiheesta Kuluttajien suojeleminen ja asianmukainen puuttuminen ylivelkaantumiseen sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi (INT/726). Lausunnon mukaan ETSK seuraa erityisen tarkasti ylivelkaantumisen aiheuttamia ongelmia, jotka ovat lisääntyneet finanssikriisin, elinkustannusten nousun ja lyhytaikaisten luottojen myötä. Komitea perään kuuluttaa unionin tason toimenpiteiden tarvetta ylivelkaantumisen suitsimiseksi ja kehottaa aloittamaan ylivelkaantumisen käsitteen määrittelemisestä sekä eri jäsenvaltioiden tilanteen todellisesta kartoittamisesta. (ETSK lausunto INT/726, 2.) Lausunnon jälkeen on annettu Direktiivi (EU) 2019/1023, joka koskee ennaltaehkäisevää uudelleenjärjestelyä (yrityssaneeraus), uuden mahdollisuuden antamista maksukyvyttömille yrittäjille poistamalla näiden henkilökohtainen velkavastuu (velkajärjestely) sekä toimenpiteitä kaikkien maksukyvyttömyysmenettelyjen tehostamiseksi. Direktiivi tulee olla implementoituna eli saatettuna osaksi kansallista lainsäädäntöä keväällä 2022. (Direktiivi EU 2019/1023.)

12 ENNAKOIVA TALOUSNEUVONTA

Kotitalouksien velkaantuminen kasvaa nopeasti ja käytettävissä olevat tulot vähenevät. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019 kiinnittää huomion kotitalouksien ylivelkaantumisen ehkäisemiseen. Marin jatkaa pääministeri Antti Rinteen jo alulle panemaa hallitusohjelmaa tältä osin ja lupaa toimia tehokkaasti ylivelkaantumisen ja siihen liittyvien ongelmien vähentämiseksi. (Hallituksen ohjelma 2019, 20.)

Hallituksen toimenpiteitä ohjelmaan kirjatun tavoitteen saavuttamiseksi ovat talous- ja velkaneuvonnan saatavuuden parantaminen ja neuvonnan piiriin ohjaaminen. Lisäksi vahvistetaan poikkihallinnollista yhteistyötä sekä kansalaisten talousosaamista. Taloudenhallintaa kehitetään kaikissa ikäryhmissä ja ylivelkaantuneiden avunsaantia parannetaan. Tavoitteena on myös asiakkaiden ohjaaminen ulosotosta talous- ja velkaneuvontaan. Varhaisella puuttumisella ja ennakoivalla talousneuvonnalla pyritään ehkäisemään ylivelkatilanteita ja pienentämään niiden aiheuttamia haittoja. (Hallituksen ohjelma 2019, 20.)

12.1 Oikeusministeriön asettama ennakoivan talousneuvonnan hanke

Oikeusministeriön asettamalla ennakoivan talousneuvonnan hankkeella on tavoitteena ylivelkaantumisen ja siihen liittyvien ongelmien vähentäminen. Hankkeen projekti-päällikön mukaan ylivelkaantuneiden tarvitsemat palvelut ja niitä organisoivat toimijat sijaitsevat eri hallinnonaloilla hoitaen omia, lainsäädännössä tarkasti määriteltyjä tehtäviään. Asiakkaiden näkökulmasta kyse on erillisistä palveluista eikä niinkään palvelujärjestelmästä. Myös eri toimijoilta voi puuttua tietoa toisten tahojen toiminnasta. Kokonaiskuvan hahmottaminen tarjolla olevista palveluista voi olla kokonaisuudessaan vaikeaa sekä velkaantuneelle itselleen että järjestelmän toimijoille. Tarkoituksena onkin järjestää matalalla kynnyksellä poikkihallinnollista toimintaa. (Hukki 19.2.2020.)

Pelkkä hankkeen perustaminen ei riitä vähentämään ylivelkaantumistapausten määrää. Tarvitaan kokonaisvaltainen lähestymistapa. Ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä on pyrittävä estämään ylivelkaantuminen mahdollisimman tehokkaasti. Talousvalistuksen tarve nousee toistuvasti esille rahoituspalveluista käytävässä keskustelussa. Kansalaisille tarjottavaa taloudellista neuvontaa on tarkoitus vahvistaa kehittämällä välineitä ja toimintatapoja, joilla taloudellisia haasteita kohtaavat henkilöt saadaan varhaisessa vaiheessa neuvonnan pariin. Tavoitteena on auttaa ylivelkaantuneita ulosoton ja talous- ja velkaneuvonnan kesken. Tavoitteen saavuttamiseksi on tarkoitus palkata noin 15-20 uutta työntekijää. Henkilöiden tehtävänä on toimia sidosryhmien välillä sekä antaa tukea asiakkaita neuvoville työntekijöille. (Hukki 19.2.2020.)

12.2 Ennakoivan talousneuvonnan keinot

Ennakoivan talousneuvonnan perustana on ulosottoa koskevien myyttien murtaminen. Ulosottomenettelyyn on annettu ulosottokaassa (705/2007) keinoja auttaa velkaantuneita saavuttamaan talouden tasapaino ja estää lisävelkaantuminen. Myytit ulosotosta ”kaiken vievänä pahana” elävät kuitenkin sitkeästi. (Hukki 19.2.2020.)

Talousneuvonnan -hankkeen tehtävänä on tuottaa velallisille materiaalia lain mukaisista oikeuksista ja velvollisuuksista ulosottomenettelyn aikana. Materiaalia tuotetaan myös velallisten kanssa työskenteleville ja tätä kautta vahvistetaan kentän osaamista. Keino palvelee myös ulosottokaaren (705/2007) 1:19 asianmukaisuuden vaatimusta vastaamalla siihen, että velalliset saavat samaa palvelua koko Suomessa. (Hukki 19.2.2020.)

Perustettavalla talousneuvonnalla tulee olemaan resurssit ohjata velkaantuneet oikeaan aikaan oikeaan paikkaan. Takana on työpariajattelu talous- ja velkaneuvonnan kanssa. Heillä tulee olemaan käytössään uusimmat ja ajankohtaisimmat tiedot. Tarkoituksena on antaa laaja-alaista neuvontaa talouden hallintaan. Asiakkaalle tulee kuitenkin muistuttaa ulosoton laajasta tiedonsaantioikeudesta. Ulosottokaaren (705/2007) 3:64-67 mukaan ulosottomiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada tiedot, asiakirjat ja aineistot, jos ne ovat yksittäisessä ulosottoasiassa välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Näitä tietoja ovat esimerkiksi pankkitilitiedot. Välttämättömyyden arvioi ulosottomies. (Hukki 19.2.2020; ulosottokaari 3:64-67.)

13 YHTEENVETO

Ylivelkaantumisen määritelmä on liukuva. Perustana voidaan pitää sitä, että jos nettotulot eivät riitä elämiseen, laskuihin ja lainoihin, on ylivelkaantunut. Korkolain uudistus tuli voimaan 1.9.2019 (20 %:n korkokatto) ja se on hyvä alku ylivelkaantuneiden auttamiseen. Knoppina asiassa on, että laki koskee vain 1.9.2019 jälkeen myönnettyjä lainoja. Toisaalta kuluttajansuojalain (38/1978) 4:1 mukaan sopimuksen ehtoja voidaan sovitella, mikäli ehto on kuluttajan kannalta kohtuuton. Korkein oikeus on

antanut ennakkopäätöksen (2015:60), jonka perusteella on syntynyt ratkaisukäytäntö, ettei luottokustannuksia tarvitse maksaa enempää kuin 50 prosentin todellista vuosikorkoa vastaava määrä.

Perintälakiin (513/1999) lisättiin 16.3.2013 pykälä 4 c velallisen oikeudesta pyytää kuluttajasaatavan perinnän keskeyttämistä ja asian siirtämistä oikeudelliseen perintään. Jos velallinen esittää tällaisen pyynnön, perintälaiissa tarkoitettua velallisen vapaaehtoiseen suoritukseen tähtäävää perintää saisi jatkaa vain, jos siitä aiheutuvista kuluista ei vaadita korvausta velalliselta. Pykälän tarkoituksena on lisätä velallisen mahdollisuutta vaikuttaa perintämenettelyyn. Tämä on periaatteelliselta kannalta tärkeää ottaen huomioon, että velallinen on viime kädessä vastuussa perinnästä aiheutuvista kustannuksista. (HE 57/2012.) Lukumääräisesti monivelkaisen kannattaa pyytää kaikki velkansa oikeudelliseen perintään ja ulosottomenettelyyn. Taloudellinen tilanne voi parantua tällä toimenpiteellä, sillä ulosotto ulosmittaa palkasta lain salliman määrän ja jakaa saadun euromäärän saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Usein velallinen on tehnyt monen velkojan kanssa sopimuksen muutaman kymmenen euron kuukausimaksusta. Näistä maksuista voi tulla yhteismäärältään enemmän, kuin ulosottomenettelyssä palkan ulosmittauksella. Lisäksi käräjäoikeuden antamasta velkomustuomiosta tulee maksuhäiriömerkintä, joka osaltaan voi estää lisävelkaantumista.

Maksuhäiriömerkintä ei kuitenkaan ole täydellinen este uuden luoton saamiselle. Suomessa toimivat kaksi luottotietoja keräävää yritystä ovat erillisiä kaupallisia yrityksiä. Mikäli luotonantaja haluaa maksimoida tiedon asiakkaan luotonmaksukyvyistä, tulee luotottajan tarkistaa maksulliset luottotiedot molemmista yrityksistä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus ylläpitää velkajärjestelyrekisteriä, josta saa viitteitä asiakkaan maksuhistoriasta. Loppupeleissä luotottajalla on päätäntävalta luoton myöntämisestä, on maksuhäiriömerkintä tai ei. Monissa Euroopan maissa on käytössä ns. positiivinen luottotietorekisteri. Oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministeriötyöryhmä ryhtyy valmistelemaan Suomeen julkisen sektorin ylläpitämää positiivista luottotietorekisteriä. Tarkoituksena olisi, että ainakin kuluttajaluottojen osalta rekisteri voitaisiin ottaa käyttöön kevään 2023 aikana. (Valtioneuvosto 24.10.2019.) Siitä toivotaan eräänlaista pelastajaa ylivelkaantumisen ehkäisemiseen. Rekisterin vaikutusten tutkiminen ylivelkaantumisen estämiseen voisi olla tulevaisuudessa hyvä opinnäytetyön aihe.

Ulosottomenettely on pakkotäytäntöönpanoa. Ulosottokaari (705/2007) antaa kuitenkin muutamia mahdollisuuksia, keinoja ja tapoja auttaa velallisia selviytymään jo olemassa olevista veloista. Maksuaikaa voidaan myöntää kolme kuukautta, jos velallinen todennäköisesti maksaa saatavan maksuaikaa saatuaan. Käytännössä näin voidaan toimia pienten velkojen ilmaantuessa ulosottoperintään. Maksuaikaa myöntämällä saa velallinen kerättyä vaaditun summan muutaman kuukauden ajan sen sijaan, että koko summa tulisi maksaa kerralla. Maksuajalla on myös tärkeä psykologinen aspekti oman talouden hallinnasta.

Maksusuunnitelma on monisyinen asia ulosottooperinnän näkökulmasta. Suunnitelma on käyttökelpoinen toiminimiyrittäjien kanssa. He nostavat elantokustannuksiin korvauksia yrityksestä yksityisottoina, eivätkä saa varsinaista palkkatuloa johon ulosmittaus voitaisiin kohdentaa. Palkansaajilla toistuvaistulon (palkan tai eläkkeen) ulosmittaus on kuitenkin ulosottokaaren (705/2007) tarkoittama ensisijainen keino saatavan perimiseen. Maksusuunnitelma perustelee paikkaansa sillä, että ulosottooperinnästä ei mene tietoa palkan maksajalle, joten velallinen ”säilyttää kasvonsa” lähipiiriin nähden. Keino on perusteltavissa myös silloin, kun velallinen on koeajalla ja pelkää palkan ulosmittauksen vaikuttavan negatiivisesti työsuhteen vakinaistamiseen. Vakinaista tai määräaikaista työsuhdetta ei saa purkaa ulosottovelkojen perusteella. Velalliselle itselleen voi olla mieltä kohottavaa merkitystä omaehtoisesta velkojen maksusta. Toisaalta maksusuunnitelma lisää ulosottoviranomaisen työtaakkaa. Suunnitelmaa tulee seurata laiminlyöntien varalta. Lisäksi palkan ollessa vaihtuva, pitää ulosottopidätyksen määrä tarkistaa maksujaksoittain.

Maksusopimus on hakijan ja velallisen tekemä kirjallinen sopimus tietystä kuukausisummasta. Summa ei saa olla kohtuuton, eikä johtaa lisävelkaantumiseen. Sopimus on käyttökelpoinen, mikäli velallisella on vain muutama eri velkoja. Useamman velkojan kanssa sopimussumma nousee helposti kohtuuttomaksi ja onkin parempi siirtyä palkan ulosmittaukseen velallisen oikeuksien turvaamiseksi. Tärkein näistä oikeuksista on ministeriön asetuksella vahvistettava suojaosuus, jonka ylimenevästä osuudesta ulosmittaus lasketaan. Suojaosuus on sitä korkeampi, mitä enemmän velallisella on elatusvelvollisuutta. Nykyaikana on yleistynyt niin sanottu vuoroasuminen, joka tarkoittaa lapsen asumista yhtä paljon, tai lähes yhtä paljon, molempien vanhempien

luona. Tällä perusteella voidaan lapsi ottaa mukaan suojaosuutta korottavana, mikäli kummallakaan vanhemmista ei ole elatussopimuksella sovittua maksua lapsen elatukseen. Mikäli toinen vanhemmista maksaa elatusapua, voidaan se summa huomioida sitä maksavan vanhemman palkan ulosmittauksessa.

Ajatus siitä, ettei työtä kannata ottaa vastaan, sillä ”ulosotto vie kaiken” on aikansa elänyt. Ulosottokaari (705/2007) kuitenkin takaa suojaosuudella velalliselle tietyn määrän palkkatuloista. Lisäksi kannustinloukkuja (tilanne, jossa työllistyminen ei lisää käteen jääviä nettotuloja) on purettu alkuvuonna 2018 voimaan tulleella mahdollisuudella ulosmittauksen lykkäämisestä työllistymisen perusteella. Ulosottomenettelyssä on tietyin edellytyksin mahdollista odottaa palkan ulosmittauksen kanssa enintään puoli vuotta. Tämä aika lasketaan työsuhteen alkamisesta. Ulosottomies voi kieltäytyä lykkäyksen myöntämisestä niin sanotussa tulorajaulosmittauksessa ainoastaan, jos velalliselle on jo aiemmin myönnetty lykkäys ja uuden lykkäyksen antaminen vaarantaisi olennaisesti velkojan maksunsaantioikeuden. Lisäksi lapsen elatusavun ollessa perinnässä, voidaan lykkäys myöntää vain erittäin painavista syistä. Vuonna 2018 lykkäyshakemuksia kirjattiin 674 kappaletta ja seuraavana vuonna jo melkein kaksinkertainen määrä.

Ulosmitattavaa määrää voidaan alentaa maksukyvyn heikentymistä vastaavalla määrällä. Päätös annetaan joko määräaikaisena tai toistaiseksi voimassa olevana. Perusteena määrän alentamiselle tulee olla olennaisesti heikentynyt maksukyky. Yleisin syy lienee korkeat sairauskulut.

Velallisen oikeuksista ehkä tunnetuin on vapaakuukausi eli lyhennysvapaa. Se voidaan myöntää, kun velallinen on maksanut velkojaan yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden. Niin sanotussa tulorajaulosmittauksessa vapaakuukausia myönnetään viran puolesta kaksi per 12 kuukautta. Kun tulot ylittävät tulorajaulosmittauksen, muuttuu vapaakuukausien myöntäminen harkinnan varaiseksi. Velallisen tulee esittää perusteet ja dokumentit, joihin vapaakuukausihakemuksessa vedotaan. Vapaakuukausien tarkoituksena on antaa velalliselle mahdollisuus kodin isompiin, välttämättömiin hankintoihin, esimerkiksi pyykinpesukoneen ostaminen tai työssä käyntiin tarvittavan

ajoneuvon korjauskustannusten kattamiseen. Kihlakunnanulosottomiesuraa aloittaesani, eräs alalla monta vuotta ollut konkari, antoi neuvon vapaakuukausien suhteen. Ajatuksena on, että myönnetään mieluummin kuin ollaan myöntämättä.

Ulosottokaaren (705/2007) mukainen ulosottooperusteen määräaikaisuus sekä vanhentumislain (728/2003) rahavelan vanhentuminen lopettivat Suomessa elinikäisen velkavastuun. Tieto siitä, että velkavastuulla on päätepiste, auttaa ehkäisemään sosiaali- ja terveydellisiä ongelmia. Ulosoton määräaikaisuudella voi olla vaikutusta myös harmaan talouden ehkäisyssä.

Oikeusministeriö julkaisi tiedotteen 3.4.2020, jonka mukaan ministeriö valmistelee useita hallituksen esityksiä, joilla helpotetaan koronavirusepidemian takia taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden tilannetta. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että tarpeettomat konkurssit vältetään ja kuluttajaluottojen korkoja kohtuullistetaan. Työn alla on myös hallituksen esitys, jolla puolitetaan pikavippien enimmäiskorko nykyisestä 20 prosentista 10 prosenttiin sekä vippien suoramarkkinointi kielletään. Pienten ja keski suurten yritysten aseman helpottamiseksi oikeusministeriössä on käynnistetty pikaisella aikataululla perintälain tilapäinen muutos, jolla kuluttajasaatavien perintäkulojen enimmäismääriä sovellettaisiin myös yritys saatavien perintään, kun velallisyrittäjä on pk-yritys. (Oikeusministeriön tiedote 3.4.2020.)

Perintä – ja ulosotto toimien jäädyttäminen -otsikolla on tehty kansalaisaloite lain valmisteluun ryhtymisestä 28.3.2020. Ehdotuksen tarkoituksena on *perintä- ja ulosotto toimien jäädyttäminen korkokertymineen niiltä kansalaisilta, pienyrittäjiltä ja toimimillä tai muutoin toimivilta ammatinharjoittajilta, jotka koronapandemian ja siitä johtuvien valtionjohdon toimien takia kärsivät taloudellisesti tänä poikkeusaikana. Jäädyttäminen tulisi tehdä paitsi pandemian ajaksi myös vuodeksi eteenpäin sen loppumisesta. Tällöin tahtomattaan ja syyttään ahdinkoon joutuneet kansalaiset ja yritykset saisivat mahdollisuuden selvittää, mikä osaltaan auttaisi myös valtiontaloutta selviämään pandemian jälkeen.* Kansalaisaloite on kerännyt 880 kannatusilmoitusta 29.4.2020 mennessä. Keräys on käynnissä 28.9.2020 asti. (Kansalaisaloite.fi internet-sivu.)

Pääministeri Sanna Marinin hallitus on pohtinut myös perintä- ja ulosottotoimien jäädyttämistä yhtenä vaihtoehtona ja todennut keskeyttämisen vaikutusten olevan oikeusvaltion periaatteita vastaan. Ulosotto on osa oikeudenhoitoa, jonka tulee jatkaa poikkeustilasta huolimatta. Perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluva oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin koskee niin oikeudenkäyntiä, kuin täytäntöönpanoaakin. Lisäksi ulosotto huolehtii toiminnallaan kansalaisten maksumoraalista. Ulosottotoiminnan keskeyttäminen kokonaan voisi toimia viestinä siitä, että maksuja voi poikkeustilan aikana jättää hoitamatta. Tällä olisi monen maksunsaajan tilanteen kannalta vakavia seurauksia. Saatavien perintä keskeytyisi ja tästä aiheutuisi velkojille merkittäviä taloudellisia menetyksiä. Elatusapujen maksaminen myös poikkeusoloissa tulee turvata, sillä näissä maksuissa maksunsaajan taloudellinen tilanne vaikeutuu välittömästi. Ulosoton keskeyttäminen vaikuttaisi myös suoraan valtion ulosottomaksutuloihin, joka vuoden 2019 perimistuloksen perusteella on puolelta vuodelta noin 200 miljoonaa euroa (HE 44/2020.)

Hallituksen esitys eduskunnalle ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta on annettu 16.4.2020. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan ulosottokaaren väliaikaista muuttamista. Esityksen mukaan ulosottokaaren säännökset, joissa säädetään ulosottomenettelyn keventämistä, rajoittamista tai täytäntöönpanon lykkäämistä koskevista edellytyksistä, muutettaisiin siten, että covid-19-epidemiasta aiheutuvat poikkeusolot sekä näistä aiheutuvat taloudelliset vaikeudet voidaan ottaa huomioon ulosottomenettelyssä nyt voimassa olevaa säännöstöä paremmin. Väliaikaiset muutokset ulosottokaareen on hyväksytty ja tulleet voimaan 1.5.2020 alkaen ja päättyvät 31.10.2020. Poikkeusolojen ja hallituksen toimien vaikutus ylivelkaantuneiden määrään tulee olemaan yksi mielenkiintoisimmista tutkimuskohteista tulevaisuudessa.

14 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ulosotto on useimmille häpeän aihe. Ulkopuoliset voivat helposti syyllistää velallista ja vähätellä ulosoton vaikutuksia elämään. Lisäksi voidaan ajatella ulosoton itse aiheutetun ja ”kukin kantakoon ristinsä”. Todellisuus voi kuitenkin olla jotain aivan

muuta. Järjestelmien tavoitteena on, että mahdollisimman moni ulosottoon, yksityishenkilön velkajärjestelyyn, yrityssaneeraukseen tai konkurssiin joutuneista velallisista saa velkansa maksetuksi ja että velallisen sosiaalista ja taloudellista toimintakykyä voidaan ylläpitää. Tavoitteen saavuttamiseksi velallinen tulee ohjata kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisimpaan menettelyyn. Sellaisille pitkäkestoisessa ulosotossa oleville velallisille, joilta toistuvaissuorituksina (palkan tai eläkkeen ulosmittaus) peritään saatavia kuukausittain, mutta joiden velan pääoma ei lyhene, ulosoton sijasta oikeampi menettely on velkajärjestely. Saneerausohjelman vahvistaminen yrityssaneerauksessa saattaa olla elinkeinonharjoittajan tai yrityksen näkökulmasta kestävämpi ratkaisu toiminnan jatkamista ajatellen kuin elinkeinotulon tai yritykselle tärkeän omaisuuden ulosmittaus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa vastaus kahteen kysymykseen. Ensimmäisenä pohtia mahdollisuuksia, keinoja ja tapoja puuttua lisävelkaantumiseen sekä auttaa selviytymään jo olemassa olevista veloista. Näitä ovat ulosottokaaren (705/2007) mahdollistamat velallisen oikeudet, joita olen työssäni käsitellyt. On kuitenkin muistettava, että ulosottomenettely on pakkotäytäntöönpanoa ja sen tarkoituksena on saada suoritus velkojalle. Laki turvaa myös velkojan saatavaa. Esimerkiksi ulosottokaaren (705/2007) 4:51 a:n mukaisessa ulosmittauksen lykkäämisessä työllistymisen perusteella mainitaan, että *lykkäystä ei kuitenkaan voida myöntää, jos hakijan maksunsaantioikeus vaarantuu olennaisesti*.

Ulosottokaari (705/2007) on vahvasti velvoittava säännös ja ulosottomiehen on tomissaan noudatettava lakia. Mahdollisuudet ja keinot puuttua lisävelkaantumiseen sekä auttaa selviytymään jo olemassa olevista veloista löytyvät paremminkin talous- ja velkaneuvonnan noudattamasta säännöksestä, laki talous- ja velkaneuvonnasta (813/2017). Lain sisällön mukaan talous- ja velkaneuvonnassa annetaan yksityishenkilöille tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidosta. Lisäksi avustetaan yksityishenkilöitä taloudenpidon suunnittelussa, selvitetään velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet ja avustetaan velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojiansa kanssa sovinto. Velallista myös avustetaan velkajärjestelyyn liittyvien asioiden hoitamisessa, erityisesti velkajärjestelyhakemuksen ja muiden yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) edellytettyjen selvitysten ja asiakirjojen laatimisessa. Tarvittaessa velallinen ohjataan hakemaan oikeudellista

apua. Nämä keinot ovat ennakoivan talousneuvonnan keinoja lisävelkaantumisen ehkäisyyn. Oikeusministeriön asettama todella tärkeä ennakoivan talousneuvonnan hanke lienee helpoin ottaa käyttöön talous- ja velkaneuvonnassa jo säännöstenkin mukaisesti. Ulosottolaitoksen roolin talousneuvonnassa näen lähinnä yhteistyökumppanina, en varsinaisena toimijana. Esimerkiksi voidaan ottaa tilanne, jossa velkaneuvonta auttaa velallista neuvotteluissa hakijoiden suuntaan ja yritetään saada aikaan vapaaehtoinen velkajärjestely. Tässä tilanteessa olisi hyvä informoida velallisen ulosotomiestä, jotta ulosottomenettelyssä pitäydyttäisiin varattomuusesteen tekemisestä. Voisi ajatella, että uusi maksuhäiriömerkintä tuskin kannustaa velallista velkojensa järjestelyyn.

Toisena kysymyksenä oli miettiä toimintatapoja ja -välineitä ohjauksen ja neuvonnan käyttöönottoon ulosottomenettelyssä. Osana päivittäistä työtä on ulosottoviranomaisella neuvonta- ja ohjausvelvollisuus. Ylivelkaantuneita ohjataan talous- ja velkaneuvonnan, Takuusäätiön sekä muiden auttavien tahojen puoleen. Vaikka ulosottoviranomaisilla on neuvontavelvollisuus, on myös velvollisuus olla toimissaan tasapuolinen ja puolueeton. Tätä taustaa vasten talousneuvonta ulosottomenettelyssä lienee mahdotonta ilman lain muutosta. Paneutumalla velallisen velkaantumisen syihin vaarantuisi puolueettomuus velkojaan nähden. Ulosottomenettelyn tarkoituksena ei ole velallisen velkaongelmien kokonaisselvittely, se työ on talous- ja velkaneuvonnan lakisääteistä toimintaa.

Painotus peruskoulun opetusmateriaaleissa on ollut rahajärjestelmän toimivuuden ja yrittäjäkasvatuksen suunnassa, mikä sekin on epäilemättä tärkeää. Mutta samaan aikaan on kuitenkin täysi tosiasia, että kaikista ei tule yrittäjiä, mutta kaikista aivan varmasti tulee oman arkensa taloustoimijoita. Niinpä opetusmateriaaleja ja -välineitä tulisikin jatkossa kehittää aivan erityisesti oman talouden hallinnan taitojen lisäämiseksi. Suomen Asiakastieto Oy:n tilastojen mukaan maksuhäiriöisten henkilöiden osuus ikäluokasta kasvaa lähes kymmenkertaiseksi siirryttäessä ikäluokkaan 20-29 vuotta (Suomen Asiakastieto Oy:n [www-sivut](http://www.asiakastieto.fi) 2020). Ennaltaehkäisevä työ olisi siis järkevää kohdentaa ensisijaisesti nuoriin silloin, kun ongelmat eivät vielä ole kärjistyneet. Nuoruus, pienituloisuus ja vähäinen koulutus lisäävät riskiä velkaantumiseen, mutta juuri tämän kohderyhmän mahdollisuus saada palveluita velkaantumistilanteeseen on heikko. Toi-

nen talouskuoppa kolahtaa kovaa henkilön eläköityessä. Tulot putoavat rajusti ja kulustottumuksia on hankala tasapainottaa uusiin, pienempiin tuloihin. Näihin kahteen ryhmään tulisi ennakoiva talousneuvonta kohdentaa ulosottomenettelyyn joutumisen ehkäisemiseksi.

Tehokas talousneuvonta ja -opetus muodostuvat ajan myötä edullisemmiksi kuin ylivelkaantumisesta aiheutuvat toimeentulotuki-, ulosotto-, velkajärjestely- ja selvittelykustannukset. Oma lukunsa ovat velkaantumisen ja talousvaikeuksien aiheuttamat muut välilliset kustannukset, kuten terveydenhoitokulujen kasvaminen. Ylivelkaantuneisuus ja ulosoton alaisena oleminen heikentää osan kohdalla halukkuutta työllistyä ja vaikuttaa sitä kautta kansantalouteen verotulojen menetyksenä. Nähtäväksi jää koronavirusepidemian kasvattama vaikutus velkaantumiseen ja myös sitä kautta terveys- ja sosiaalipuolen lisäkuormittumiseen. Ylivelkaantumisen ehkäisy tuleekin aloittaa ennen ulosottomenettelyä, jotta siitä saataisiin paras hyöty.

LÄHTEET

ARA www-sivut 2020. Viitattu 21.2.2020. <https://www.ara.fi/>

Baldwin, J. & Davis, G. 2003. Empirical research in law. Teoksessa *The Oxford Handbook of Legal Studies*. 880-881.

Eduskunnan www-sivut. LATI – Lakihankkeiden tietopaketit.

Euroopan unionin virallinen lehti C 44/74, 16.4.2008. Viitattu 2.2.2020. <https://eur-lex.europa.eu/>

Euroopan unionin Direktiivi 20.6.2019/1023 ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, veloista vapauttamisesta ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskielosta sekä toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi ja direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta (direktiivi uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä)

Glaser, B. & Strauss, A. 1967. *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine Publishing Company.

Goulding, C. 2002. *Grounded theory: A practical guide for management, business and market researchers*. London: Thousand Oaks, Calif. SAGE.

HE 44/2020. Hallituksen esitys eduskunnalle ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta.

HE 57/2012. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi.

HE 64/2009. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, rikoslain 36 luvun 6 §:n ja korkolain 4 §:n muuttamisesta.

HE 83/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle ulosottokaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 142/2002. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaalisesta luototuksesta, laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta sekä laiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta.

HE 150/2017. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta.

HE 199/1996. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

HE 230/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2018. *Tutki ja kirjoita (2.uud.p.)*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2001. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum Media Oy.

Kananen, J. 2008. Kvali - Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu.

Kansalaisaloite.fi internetsivu. Viitattu 30.4.2020. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi>

KKO 2015:60.

Konkurssilaki 20.2.2004/120 muutoksineen.

Korkolaki 20.8.1982/633 muutoksineen.

Koulu, R. 2004. Johdatus insolvenssioikeuden perusteisiin. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Koulu, R., Havansi, E., Korkea-aho, E., Lindfors, H. & Niemi, J. 2009. Insolvenssioikeus. Helsinki: WSOYpro.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2013. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Kuluttaja-asiamiehen linjaus: hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014.

Kuluttajaliiton www-sivut. Viitattu 17.3.2020. <https://www.kuluttajaliitto.fi/>

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38 muutoksineen.

Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513 muutoksineen.

Laki sosiaalisesta luototuksesta 20.12.2002/1133 muutoksineen.

Laki talous- ja velkaneuvonnasta 1.12.2017/813.

Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728 muutoksineen.

Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä 30.12.1992/1578 muutoksineen.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57 muutoksineen.

LaVM 5/2020. Valiokunnan mietintö LaVM 5/2020 vp— HE 44/2020 vp.

Lehtonen, Y., Mökkönen, K., Töyrylä, H., Seulu, M-R. & Tammenkoski, R. 2015. Perintä ja luotonhallinta. Helsinki: Talentum Fokus.

Lindfors, H. 2004. Empiirinen tutkimus oikeustieteessä. Empiirinen tieto insolvenssioikeudessa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 77-80. Viitattu 2.2.2020. <https://helda.helsinki.fi/>

- Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki: Talentum.
- Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum.
- Linna, T. 2013. Oikeuspoliittisia silmäyksiä insolvenssioikeuteen. Oikeus 1.
- Linna, T. 2019. Ulosottokaaren pääkohdat (2., uudistettu painos). Helsinki: Alma Talent Oy. Viitattu 19.2.2020. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/>
- Linna, T. & Leppänen, T. 2014 Ulosotto-oikeus I, ulosottomenettely. Helsinki: Alma Talent Oy. Viitattu 12.2.2020. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/>
- Luottotietolaki 11.5.2007/527 muutoksineen.
- Nuotio, T. 2020. Puolet ulosottolykkäyksistä hylätään. Satakunnan Kansa. Viitattu 25.2.2020. www.satakunnankansa.fi
- Oikeusministeriö. 31.8.2019 Päätös VN/3432/2019.
- Oikeusministeriö. Tiedote 3.4.2020.
- Oikeusministeriön www-sivut 2020.
- Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen www-sivut 2020.
- Peura-Kapanen, L., Aalto, K., Lehtinen, A.-R. & Järvinen, R. 2016. Ylivelkaantumisen ehkäisyn ja hoidon tehostaminen. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 26/2016. Viitattu 10.2.2020. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/>
- PeVL 42/2006. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä ulosotto-kaareksi ja laeiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.
- Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Viitattu 4.3.2020. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>
- Rehn, O. 2018. Talouslukutaito 2020 -luvulla. Suomen Pankki. Viitattu 5.3.2020. file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/maksuneuvoston_e-kirjanen_2018_talouslukutaito_2020-luvulla.pdf
- Suomen Asiakastieto Oy:n www-sivut. 2020. Viitattu 20.1.2020. <https://www.asiakastieto.fi>
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 muutoksineen.
- Suviala, R. 2014. Velkaorjuudesta hyvään perintätapaan. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Auditorium.
- Takuu-Säätiön www-sivut. Viitattu 11.2.2020. <https://www.takuusaatio.fi/>
- Talouselämän www-sivut 2020.

Tampereen kaupungin www-sivut. Viitattu 12.2.2020. <https://www.tampere.fi/>

Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 31.1.2020. <https://www.stat.fi/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ulosottokaari 15.6.2007/705 muutoksineen.

Valmiuslaki 29.12.2011/1552 muutoksineen.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. Uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 2.2.2020. <https://samk.finna.fi/>

Valtakunnanvoudinviraston julkaisu 2020:1. Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2019.

Valtakunnanvoudinviraston www-sivut. Viitattu 29.1.2020. <https://valtakunnanvoudinvirasto.fi/>